

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΘΡΑΚΩΝ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟ

της

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΧΑΛΑΤΣΟΓΛΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο
(LLM)**

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Πάφος, Κύπρος

2017

Υποβληθείσα στη Σχολή Νομικών Επιστημών

σε μερική εκπλήρωση

των απαιτήσεων για την απόκτηση

του Πτυχίου του

LLM

Διπλωματική εργασία

ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΘΡΑΚΩΝ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ
ΚΥΠΡΟ

Επιβλέπων καθηγητής

Θωμάς Νεκτάριος Παπαναστασίου

Εξεταστική Επιτροπή

Κοσμήτορας

Αντώνης Μανιτάκης

Αφιέρωση

Αφιερώνεται στο σύζυγο μου
και στα παιδιά Μελά και Μαριλία.

Περίληψη

Ο Πλανήτης «διψάει». Διψάει για ενέργεια. Το ίδιο και η Ευρώπη.

Η ενεργειακή εξάρτηση της ΕΕ από τρίτους είναι δεδομένη και πανθομολογούμενη. Η ίδια η ΕΕ αναγνωρίζει ότι, η ενεργειακή της εξάρτηση έχει επιπτώσεις στην οικονομία της. Η ουκρανική κρίση ανέδειξε, εκτός των άλλων, ένα σοβαρό πρόβλημα της ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα της ενέργειας: Την εξάρτηση ορισμένων μεγάλων βιομηχανικών κρατών της ΕΕ από τους υδρογονάνθρακες.

Η ολοένα αυξανόμενη ενεργειακή «δίψα» της ΕΕ καθιστά επιτακτική την ανάγκη για διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας και των οδών εφοδιασμού.

Η λύση που πλέον φαίνεται ιδανική είναι η τροφοδοσία της ΕΕ με αξιοποίηση των πρόσφατα ανακαλυφθέντων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων που διαθέτουν δύο από τα μέλη της, η Ελλάδα και η Κύπρος, γεγονός που θα συμβάλει αποφασιστικά στην ολοκλήρωση της ενεργειακής πολιτικής της Ευρώπης, ταυτόχρονα δε αποτελεί μία εξαιρετική ευκαιρία να καταστούν η Ελλάδα και η Κύπρος βασικοί ενεργειακοί προμηθευτές της Δύσης, παράγοντες καθοριστικοί για την ενεργειακή ασφάλεια της ευρωπαϊκής ηπείρου, δύο στρατηγικοί εταίροι που θα ενεργούν ως πυλώνες σταθερότητας στην ευαίσθητη περιοχή της Μεσογείου αναβαθμίζοντας ταυτόχρονα τη θέση τους στη διεθνή πολιτική και οικονομική σκακιέρα. Η εκμετάλλευση υδρογονανθράκων από την ελληνική και κυπριακή πολιτεία πραγματοποιείται με τις συμβάσεις παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης αυτών.

Η παρούσα Εργασία πραγματεύεται το θεσμό των Συμβάσεων παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, ως θεωρία και ως πράξη, στην ελληνική και κυπριακή έννομη τάξη και πραγματικότητα. Σκοπός της

παρούσας διπλωματικής είναι να εξεταστεί πως αυτή η εξελιγμένη νομικά μορφή συμβάσεων μπορεί να αποτελέσει εξαιρετική ευκαιρία για την Ελλάδα και την Κύπρο, τη δεδομένη χρονική συγκυρία της αυξανόμενης ενεργειακής ζήτησης ανά τον κόσμο σε συνάρτηση με την πολιτικοοικονομική αστάθεια που επικρατεί στις χώρες της Μέσης Ανατολής, που παραδοσιακά αποτελούν τους βασικούς ενεργειακούς προμηθευτές της Δύσης, να καταστούν κύριοι δρώντες στην επίτευξη της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ και εγγυητές της οικονομικής σταθερότητας και ευημερίας των πολιτών τους. Ταυτόχρονα δε καταδεικνύει στην πράξη πώς η κάθε χώρα αντιμετωπίζει τις ενεργειακές προκλήσεις και προσαρμόζει την πολιτική της και τη στρατηγική της στις διεθνείς απαιτήσεις και προκλήσεις των πετρελαϊκών κολοσσών, στα θέματα των συμβάσεων παραχώρησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, ώστε να αποτελέσουν μέσο άσκησης πίεσης για την οριοθέτηση θαλασσίων συνόρων σε αμφισβητούμενες περιοχές, παράγοντα ισχύος ικανό ώστε να επαναπροσδιορίσει ένα κράτος το εθνικό του συμφέρον, παράγοντας δημιουργίας ασφάλειας, επιστημονικής εξειδικευμένης γνώσης, οικονομικής ευημερίας της πολιτείας και των πολιτών της κάθε χώρας και μέσο αναβάθμισης και επανατοποθέτησης τους στη διεθνή πολιτική και οικονομική σκακιέρα.

Λέξεις Κλειδιά

Υδρογονάνθρακες, Κύπρος, Συμβάσεις Παραχώρησης, Διανομή της Παραγωγής, Μίσθωση

Abstract

It is common knowledge that earth needs Energy. This is also true for Europe.

It is commonly believed that there is a dependency in terms of energy between Europe and third parts. Europe recognizes that the aforementioned dependence affects its economy. Ukrainian recession, among other things, highlighted a major European political issue in energy sector: Some highly developed industrial countries of EU are financially dependent on hydrocarbons.

The continually increasing need for energy requires the diversification of both energy sources and their supply routes.

The most efficient way is EU to be supplied with new discovered hydrocarbons containing by Greece and Cyprus, which will contribute effectively to integration of Europe's energy policy, while at same time it is a great opportunity of managing EU's energy policy. Moreover supplying hydrocarbons, Greece and Cyprus can play a key role in Europe in terms of energy suppliers. They can also be considered as factors that ensure stability in Mediterranean and simultaneously upgrade their political and economic position. Both the Greek and Cypriot exploitation of hydrocarbons is accomplished through research licensing agreements and their exploitation.

The present work deals with the institution of granting authorizations for exploration and exploitation of hydrocarbons, in both Greek and Cyprus in a theoretical and a practical fashion. This thesis aims at proving how these legally developed contracts can result in great opportunities in terms of worldwide energy demand in connection with political and economic instability of Middle East Counties, which they traditionally participate as the west-countries major supplier. At the same time, this work demonstrates how each country encounters energy challenges and adapt their policy and strategy in international requirements and

challenges of oil giants, in terms of concessions, exploration and exploitation of hydrocarbons, in order to leverage in maritime delimitation in disputed areas. The factor mentioned above is a key element of redefining national interests, of security establishment, of specialized scientific expertise, of economic prosperity, and of strengthening in a political and financial manner.

Key Words

Hydrocarbons, Cyprus, Contracts, Rights

Πίνακας Περιεχομένων

ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΘΡΑΚΩΝ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟ.....	3
Περίληψη.....	5
Abstract	7
Πίνακας Περιεχομένων	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
1.1 Αντικείμενο και Στόχοι της Διπλωματικής Εργασίας	11
1.2 Δομή της Διπλωματικής Εργασίας.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ.....	13
2.1 Γενικά.....	13
2.2 Οι Πρώτες Πετρελαϊκές Συμβάσεις	14
2.3 Η Διαμόρφωση των Κλασσικών Τύπων Συμβάσεων.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΛΛΑΔΑ – ΟΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗΣ (ΕΝ ΓΕΝΕΙ).....	19
3.1 Συμβάσεις Παραχώρησης και Κυριαρχικό Δικαίωμα του Δημοσίου	19
3.2 Βασικό Νομοθετικό Πλαίσιο.....	20
3.3 Διοικητική Διαδικασία	21
3.3.1 Δικαίωμα Αναζήτησης.....	22
3.3.2 Δικαιώματα Έρευνας και Εκμετάλλευσης.....	23
3.4 Συμβατικό Αντικείμενο	24
3.5 Συμβαλλόμενα Μέρη.....	25
3.6 Σύμβαση Μίσθωσης.....	26
3.7 Οι Συμβάσεις Παραχώρησης του 1 ^{ου} Γύρου Αδειοδοτήσεων	27
3.7.1 Διάρκεια της Σύμβασης.....	30
3.7.2 Κύρια Υποχρέωση Εκμισθωτή.....	31
3.7.3 Κύρια Υποχρέωση του Μισθωτή.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΥΠΡΟΣ – ΟΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗΣ (ΕΝ ΓΕΝΕΙ)	34
4.1 Πηγές Υδρογονανθράκων και Κυριαρχικό Δικαίωμα της Δημοκρατίας	34
4.2 Βασικό Νομοθετικό Πλαίσιο.....	35
4.3 Διοικητική Διαδικασία	36
4.4 Σύμβαση Διανομής της Παραγωγής.....	38
4.5 Συμβατικό Αντικείμενο	41
4.6 Συμβαλλόμενα Μέρη.....	43
4.7 Κύρια Υποχρέωση Εργοδότη	45

4.8	Κύρια Υποχρέωση του Εργολάβου	45
4.9	Οι Τρεις Γύροι Παραχώρησης	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ – ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟ		49
5.1	Γενικά	49
5.2	Συμβάσεις Παραχώρησης Υδρογονανθράκων – ΑΟΖ και Κρατική Κυριαρχία	49
5.3	Τύπος της Σύμβασης	56
5.3.1	Σύμβαση Μίσθωσης και Ελληνικοί Υδρογονάνθρακες.	56
5.3.2	Σύμβαση Διανομής και Κυπριακοί Υδρογονάνθρακες.	60
5.3.3	Κυριότητα Υδρογονανθράκων.	62
5.3.4	Κοινοπραξίες Εταιριών και Συμβάσεις Παραχώρησης Υδρογονανθράκων.	63
5.3.5	Μεταβίβαση των Δικαιωμάτων των Συμβάσεων Παραχώρησης Υδρογονανθράκων σε Ελλάδα και Κύπρο.	64
5.3.6	Κρατική διαχείριση και Επιχειρηματικό Περιβάλλον στον Τομέα Συμβάσεων Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων.	75
ΕΠΙΛΟΓΟΣ		79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ		85
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ.....		87

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Αντικείμενο και Στόχοι της Διπλωματικής Εργασίας

Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται τις συμβάσεις παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα και στην Κύπρο και τη συμβολή τους στην ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια βάσει μιας επιστημονικά τεκμηριωμένης συλλογιστικής. Απώτερος στόχος είναι να διερευνηθεί το νομοθετικό πλαίσιο για την αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στον ελλαδικό και κυπριακό χώρο, οι μέχρι τώρα εφαρμογές τους, οι ομοιότητες και οι τυχόν διαφορές τους στο νομοθετικό πλαίσιο αλλά και στην εφαρμογή του στην πράξη όπως εκφράζεται με την άσκηση της πολιτικής της κάθε χώρας και της σημασίας που αποδίδει στο να καταστεί ένας από τους διεθνείς ισχυρούς δρώντες που εισέρχονται δυναμικά στο μεγάλο ενεργειακό παιχνίδι. Αντικείμενο της εν λόγω μελέτης είναι να καταδειχθεί αν και κατά πόσον η ανακάλυψη κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην Ελλάδα και Κύπρο και η εκμετάλλευσή τους μέσω των συμβάσεων παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης, μπορεί με τους κατάλληλους χειρισμούς, να καταστήσει την κάθε χώρα ενεργειακό κόμβο, όσον αφορά την εξόρυξη και την εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων της και την εξαγωγή τους στις ευρωπαϊκές αγορές μέσω αγωγών και πλοίων.

1.2 Δομή της Διπλωματικής Εργασίας

Η δομή της παρούσας διπλωματικής διαρθρώνεται ως εξής:

Στο πρώτο κεφάλαιο, το οποίο αποτελεί την εισαγωγή, συγκεκριμενοποιούνται ο σκοπός και το αντικείμενο της παρούσας εργασίας, καθώς και η ερευνητική μεθοδολογία που θα χρησιμοποιηθεί.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια ιστορική αναδρομή των πρώτων μορφών πετρελαϊκών συμβάσεων ήδη από το 1899, της σταδιακής εξέλιξης τους, της καθιέρωσης του όρου «πετρελαϊκή σύμβαση» αντί του όρου «παραχώρηση» και της δημιουργίας των κλασικών τύπων συμβάσεων όπως έχουν διαμορφωθεί σήμερα διεθνώς.

Εν συνεχεία, στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μία σύντομη αναφορά στο ιστορικό των ερευνών υδρογονανθράκων στον Ελλαδικό χώρο, οι μέχρι τώρα έρευνες και το νομικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί από τις αρχές του 20ου αιώνα έως και σήμερα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μία σύντομη αναφορά στο ιστορικό των ερευνών υδρογονανθράκων στον Κυπριακό χώρο, οι μέχρι τώρα έρευνες και το νομικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα έως και σήμερα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια ανάλυσης της ελληνικής τακτικής και της κυπριακής τακτικής στον τομέα των συμβάσεων παραχώρησης υδρογονανθράκων, ταυτόχρονα δε περιγράφονται οι ομοιότητες και διαφορές στο νομικό αλλά και στο πολιτικό πλαίσιο, που προκύπτουν από αυτή τη συγκριτική ανάλυση μεταξύ των δύο χωρών.

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο εξάγονται τα συμπεράσματα από την έρευνα και επιχειρείται αποτίμηση της χρησιμοποιηθείσας ερευνητικής μεθόδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ

2.1 Γενικά

Το πετρέλαιο είναι απαραίτητο σαν το αίμα διακήρυττε ο Γάλλος πολιτικός Ζορζ Κλεμανσώ κατά τη διάρκεια του πρώτου παγκόσμιου πολέμου και μέχρι σήμερα, κατά κοινή ομολογία, το πετρέλαιο αποτελεί αδιαμφισβήτητα την «ατμομηχανή» της οικονομικής ανάπτυξης κάθε κράτους και της παγκόσμιας οικονομίας γενικότερα.

Έναν αιώνα σχεδόν αργότερα το πετρελαϊκό παζλ που άνοιξε στη ΝΑ Μεσόγειο πρώτη η Noble και ακολούθησαν οι Total, Statoil, ENI και BG και το οποίο συμπληρώθηκε λίγο πριν εκπνεύσει το 2016 με την ηχηρή άφιξη στην ΑΟΖ της Κύπρου, του μεγαλύτερου παγκοσμίως πετρελαϊκού κολοσσού, της αμερικανικής Exxon Mobil, επιβεβαιώνει για μια ακόμη φορά τη ρήση του μεγάλου Γάλλου πολιτικού¹.

Από τη στιγμή που οι υδρογονάνθρακες δεν είναι απλώς και μόνο ένα αγαθό, αλλά αποτελούν εργαλείο πολιτικής, συνδιαμορφώνοντας, κάποιες φορές, καθοριστικά τις εξελίξεις, ο ρόλος τους στο παγκόσμιο γίνεσθαι ενδυναμώνεται συνεχώς².

Κατά συνέπεια η δυνατότητα εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων αποτελεί παράγοντα στρατηγικής σημασίας για την εθνική ασφάλεια, την οικονομική ανάπτυξη και την πολιτική σταθερότητα των κρατών σε παγκόσμιο επίπεδο³.

¹ Διάγγου Χ, «Ενεργειακό Σκάκι στην Ανατολική Μεσόγειο», Καθημερινή, διαθέσιμο στο <http://www.kathimerini.gr/890772/article/epikairothta/kosmos/energeiako-skaki-sth-na-mesogείο>.

² Φίλης Κ, «Η Ενέργεια, η Ελλάδα, και οι Ευκαιρίες», Καθημερινή, διαθέσιμο στο <http://www.kathimerini.gr/767609/article/epikairothta/ellada/h-energeia-h-ellada-kai-oi-eykairies>.

³ Bret-Rouyat/Favennec, Oil and Gas Exploration and Production, Reserves Costs, Contracts, 3^η έκδοση, Paris 2011.

⁴ Καραγιαννακίδης Ο, *Τα Δικαιώματα του Κράτους επί των Ενεργειακών Πηγών και η Άσκησή τους*, Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ, 1991, σελ. 166.

2.2 Οι Πρώτες Πετρελαϊκές Συμβάσεις

Η πρώτη πετρελαϊκή σύμβαση παραχώρηση -concession- έλαβε χώρα στη Μέση Ανατολή και συγκεκριμένα στην Αίγυπτο το έτος 1899 υπέρ του Edwin Palmer, η οποία μεταβιβάστηκε στη συνέχεια στην εταιρεία Anglo Agyptian Oil Company. Η εν λόγω εταιρεία κατά πλειοψηφία ανήκε στη Royal Dutch Shell⁴.

Η σύμβαση αυτή σηματοδότησε την έναρξη της εποχής του πετρελαίου αφού τότε έγινε αντιληπτή η σημασία του προϊόντος στην έναρξη της διαδικασίας της οικονομικής ανάπτυξης, γεγονός που έγινε έντονα αισθητό κατά τη διάρκεια του πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Κύριο μέλημα των ανεπτυγμένων χωρών κατέστη η απόκτηση επιρροής στο χώρο αρχικά της Μέσης Ανατολής και η απόκτηση με ευνοϊκούς όρους όσο το δυνατόν περισσότερων πετρελαϊκών παραχωρήσεων με ευνοϊκούς όρους. Έτσι η εταιρία Anglo-Persian Oil Company πέτυχε να αναλάβει την πρώτη μεγάλη παραχώρηση στο Ιράν το 1908 από μεταβίβαση της παραχώρησης D'Arcy το έτος 1901⁵. Λίγο μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο εδραιώθηκε η παρουσία των μεγάλων πετρελαϊκών επιχειρήσεων στην περιοχή κυρίως των επτά αδελφών, η δε παραχώρηση του προνομίου εκμετάλλευσης γινόταν αυτήν την εποχή με τη μορφή άδειας των τοπικών «ηγεμόνων». Πράγματι σύμφωνα με ένα θεμελιώδη ισλαμικό κανόνα της εποχής, τα κοιτάσματα ανήκαν πάντα στον κυρίαρχο ηγεμόνα, ο οποίος θεωρείτο φύλακας των κοινωνικών αγαθών τα οποία στο ισλαμικό δίκαιο είναι αναπαλλοτρίωτα⁶. Έτσι, ο ηγεμόνας παρείχε την αποκλειστική και, εξαιρετική άδεια υπό μορφή χάριτος, στις ξένες επιχειρήσεις, η οποία κατά κάποιο τρόπο αποτελούσε

⁵ Saad A., *Application de la Notion de Service Public en Matière d'Exploitation Pétrolière*, These Paris 1976.

⁶ Kosheri A., *Regime Juridique Dans le Domaine Pétrolier*, RCAD I 1975 IV, σελ. 240.

μια δωρεά του κυρίαρχου προς την επιχείρηση, την γενική παραχώρηση έναντι της οποίας εξασφάλιζε μία υποτυπώδη ανταμοιβή (Royalty)⁷.

Κι ενώ όλα αυτά συνέβαιναν στη Μέση Ανατολή στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, στο Μεξικό, εγκαταστάθηκε πριν από τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο η εταιρία Standard Oil of New Jersey και η Royal Dutch. Στην Βενεζουέλα είχαν αποκτήσει δικαιώματα επίσης οι ίδιες επιχειρήσεις και η Gulf, οι οποίες είχαν στον έλεγχο τους το 99% της συνολικής παραγωγής πετρελαίου. Στη χώρα αυτή ο νόμος για τους υδρογονάνθρακες του 1922, προέβλεπε απλά την υποχρέωση καταβολής εισφοράς στο κράτος σε ποσοστό 10%. επί του παραγομένου πετρελαίου⁸.

Παράλληλα το έτος 1912 μια ομάδα μεγάλων ευρωπαϊκών εταιρειών- η Deutsche Bank, η AngloSaxon (θυγατρική της Royal Dutch Shell), η Εθνική Τράπεζα της Τουρκίας (Οθωμανικής Αυτοκρατορίας) και ο Αρμένιος επιχειρηματίας Calouste Gulbenkian, ίδρυσαν την τουρκική εταιρεία πετρελαίου (TPC), πρόδρομο της εταιρείας Iraq Petroleum Company, η οποία ξεκίνησε τις εργασίες της στο Ιράκ το έτος 1914. Η διανομή λοιπόν των πετρελαϊκών πηγών οριστικοποιήθηκε με την πολιτική συμφωνία, γνωστή ως συμφωνία της κόκκινης γραμμής, που περιέκλειε όλη την οθωμανική αυτοκρατορία εκτός από την περιοχή της Αιγύπτου και του Κουβέιτ⁹. Αργότερα, μέχρι, τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, οι μεγάλες επιχειρήσεις εδραίωσαν ακόμη περισσότερο την κυριαρχία τους στην περιοχή και έτσι παραχωρήσεις απέκτησαν το 1933 η Standard Oil of California στην Σαουδική Αραβία (που πήρε την ονομασία ARAMCO). Την εποχή αυτή όπως προαναφέρθηκε, τα κράτη υποδοχής κατέχουν περισσότερο τον ρόλο του "απόντος ιδιοκτήτη ή του κοιμώμενου

⁷ Καραγιαννακίδης Ο., *Τα Δικαιώματα του Κράτους επί των Ενεργειακών Πηγών και η Άσκησή τους*, Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ, 1991, σελ. 167.

⁸ Καραγιαννακίδης Ο., *Τα Δικαιώματα του Κράτους επί των Ενεργειακών Πηγών και η Άσκησή τους*, Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ, 1991, σελ. 167.

⁹ Αναλυτικά βλ. Saad A., όπως παραπάνω σελ 14.

συνεργάτη "¹⁰, είναι δε χαρακτηριστική η ευθεία πολιτική πίεση των αναπτυγμένων κρατών προέλευσης της επιχείρησης όταν συναντά εμπόδια στο κράτος υποδοχής, με στόχο την εξασφάλιση όλο και περισσότερων προνομίων υπέρ των πετρελαϊκών επιχειρήσεων.

2.3 Η Διαμόρφωση των Κλασσικών Τύπων Συμβάσεων

Ο πρώτος τύπος σύμβασης με αντικείμενο την εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων ήταν η σύμβαση μίσθωσης που εισήχθη με τον Edwin Palmer το 1899 στην Αίγυπτο, αλλά η πρώτη αντιπροσωπευτική μορφή της ήταν εκείνη που συνάφθηκε ανάμεσα στον William d 'Arcy και την Περσία το 1901¹¹. Ο όρος "παραχώρηση" επικράτησε και για τις πετρελαϊκές συμβάσεις από την εποχή αυτή αλλά δεν μπορεί να λεχθεί ότι αποτελεί έναν απόλυτα καθαρό νομικό όρο, αφού κατά καιρούς χρησιμοποιήθηκε για να χαρακτηρίσει μια σειρά από διαφορετικούς μεταξύ τους νομικούς θεσμούς. Κατά ορισμένους συγγραφείς παραχώρηση είναι η άδεια που παρέχεται από ένα κυρίαρχο κράτος σε έναν ξένο επενδυτή για να αναλάβει την εκμετάλλευση μιας οικονομικής δραστηριότητας δημοσίου συμφέροντος, στη βάση μιας σύμβασης όπου το κράτος συμμετέχει *de jure imperi*, κατά τον Α.Φατούρο σύμβαση παραχώρησης είναι η σχέση ανάμεσα σε ένα κράτος και έναν ιδιώτη που προβλέπει παραχώρηση δικαιωμάτων και εξουσιών σ' αυτόν τα οποία φυσιολογικά ασκούνται από το ίδιο το κράτος¹², κατά τη διαιτητική απόφαση *Agamco* 1963 « η νομική έννοια της παραχώρησης διαφέρει ανάλογα για σύμβαση παραχώρησης δημόσιας υπηρεσίας, για σύμβαση εκτέλεσης δημοσίων έργων κλπ».

¹⁰ χαρακτηρισμός από τον El Kosheri.ό.π.

¹¹ Τον τύπο αυτό περιγράφει αναλυτικά ο J.Devaux Charbonnel στο *Principes et applications du droit minier des hydrocarbures*, Paris J., 1975, σελ. 18.

¹² Fatouros A., "Government Guarantees to Foreign Investors", *Columbia Law Review*, τομ. 63, τχ. 3, 1963, σελ. 125.

Σύντομα ο όρος "πετρελαϊκή παραχώρηση" αμφισβητήθηκε από τις αραβικές κυρίως χώρες, λόγω του ότι είχε συνδυαστεί με την παραχώρηση κυριαρχικών δικαιωμάτων από το κράτος σε ιδιώτες, στην αραβική μάλιστα γλώσσα ο όρος αυτός ταυτίστηκε με τον όρο "καθεστώς διομολογήσεων". Για τον λόγο αυτό προτιμήθηκε ο όρος "πετρελαϊκές συμβάσεις", που τονίζει τον συμβατικό χαρακτήρα της σχέσης μεταξύ κράτους και ιδιωτικής επιχείρησης. Η αντικατάσταση όμως του όρου παραχώρηση από τον όρο "πετρελαϊκή σύμβαση" γίνεται δεκτό ότι δεν σημαίνει και εγκατάλειψη του στοιχείου του δημοσίου συμφέροντος που χαρακτηρίζει τις συμβάσεις αυτές και την μεταφορά τους από τον τομέα του δημοσίου δικαίου σ' αυτόν του ιδιωτικού¹³.

Η επικράτηση του όρου "πετρελαϊκή σύμβαση", στις παραγωγούς πετρελαίου χώρες, πραγματοποιήθηκε όταν άρχισε να αναβαθμίζεται η θέση του κράτους συμβαλλόμενου σε σχέση με την αντισυμβαλλόμενη επιχείρηση. Οι συμβάσεις δε παραχώρησης έδωσαν την θέση τους σε εξελιγμένες μορφές πετρελαϊκών συμβάσεων, οι οποίες κατηγοριοποιούνται από τη διεθνή βιβλιογραφία στους παρακάτω συμβατικούς τύπους: α) concession agreements (συμβάσεις παραχώρησης), β) production sharing contracts/agreements (συμβάσεις διανομής της παραγωγής και γ) service contracts (συμβάσεις παροχής υπηρεσιών)¹⁴.

¹³ Royihani F., «Concession Agreements. Survey and Future Trends at a Petrole et Gas» Arabe V. I No 105, σελ 306.

¹⁴ Κοσμίδης Τ., «Οι Συμβάσεις Παραχώρησης Υδρογονανθράκων κατά το ν. 2289/1995-Μια Πρώτη Προσέγγιση», ΝοΒ 60 (2012), σελ. 789.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΛΛΑΔΑ – ΟΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗΣ (ΕΝ ΓΕΝΕΙ)

3.1 Συμβάσεις Παραχώρησης και Κυριαρχικό Δικαίωμα του Δημοσίου

Οι υδρογονάνθρακες όπως και όλος ο ορυκτός πλούτος της χώρας αποτελούν εθνικές πηγές πλούτου και σαν τέτοιες ανήκουν αποκλειστικά στο Ελληνικό Δημόσιο¹⁵. Το δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων, που βρίσκονται σε εκείνες τις χερσαίες, υπολίμνιες και υποθαλάσσιες περιοχές (βυθός και υπέδαφος των εσωτερικών υδάτων, της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης), όπου η Ελλάδα ασκεί κυριαρχία ή κυριαρχικά δικαιώματα σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (όπως κυρώθηκε με το νόμο 2321/1995), αποτελεί επίσης αποκλειστικό δικαίωμα του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο πρέπει να ασκείται κατά τρόπο που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος¹⁶.

Οι συμβάσεις λοιπόν παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, αποτελούν εκείνες τις νομικά θεσμοθετημένες πρακτικές με τις οποίες το Δημόσιο, προκειμένου να εκμεταλλευτεί τους υδρογονάνθρακες του προς δημόσιο όφελος, παραχωρεί σε τρίτους, συμβατικό δικαίωμα χρήσης και κάρπωσης υδρογονανθράκων ή συμβατικό δικαίωμα διενέργειας όλων των σχετικών και αναγκαίων με την εκτέλεση του έργου πράξεων έρευνας και εκμετάλλευσης, παραμένοντας όμως ο μοναδικός φορέας του δημοσίου δικαίου δικαιώματος του κράτους¹⁷.

¹⁵ Άρθρο Ν. 2289/1995, διαθέσιμο στο www.Hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou

¹⁶ ό.π.

¹⁷ Εισηγητική έκθεση του Ν. 2289/1995, Ιγ (σημ 6), διαθέσιμο στο www.Hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou.

3.2 Βασικό Νομοθετικό Πλαίσιο

Ο πρώτος Νόμος ο οποίος ψηφίζεται από την Ελληνική Βουλή για τις έρευνες υδρογονανθράκων μετά τη μεταπολίτευση του έτους 1974 είναι ο Ν. 468/76¹⁸. Το έτος 1995 ψηφίζεται ο νόμος 2289/95, ο οποίος ενσωμάτωσε στην εθνική τάξη την οδηγία 94/22/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Μαΐου 1994, με τίτλο «Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις»¹⁹, με τον οποίο αναμορφώθηκε το αδειοδοτικό καθεστώς που προβλεπόταν από το Ν. 468/76, τον οποίο και καταργεί ρητά (βλ άρθρο 21 παρ.2) διαμορφώνοντας ένα ελκυστικό νομοθετικό πλαίσιο για προσέλκυση επενδύσεων και αξιοποίηση ενδεχόμενων κοιτασμάτων.

Το νομικό πλαίσιο το οποίο διέπει τη διαδικασία αδειοδότησης στην αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων του Ν. 2289/95, εκσυγχρονίστηκε πρόσφατα από την Ελληνική Κυβέρνηση με την ψήφιση του ν. 4001/2011 με τίτλο «Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για έρευνα, παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις»²⁰ Με το νόμο αυτό και ιδίως με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β΄ της Ενότητας Β΄(άρθρα 154-164) θεσπίστηκε ένα ελκυστικό επιχειρηματικό περιβάλλον, το οποίο «...αποσκοπεί στην προσέλκυση σοβαρών επενδύσεων ιδιαίτερος υψηλού επιχειρηματικού ρίσκου, που θα τονώσουν σημαντικά την ερευνητική δραστηριότητα στην Ελλάδα...»²¹. Επίσης με το Ν. 4001/2011 (Κεφάλαιο Β) συστήνεται η «Ελληνική Διαχειριστική Εταιρία Υδρογονανθράκων ΑΕ (ΕΔΕΥ ΑΕ)», η οποία “εντέλλεται” να διαχειρίζεται με διαφάνεια, ευελιξία και σύμφωνα με την ισχύουσα ευρωπαϊκή

¹⁸ ΦΕΚ Α΄302 της 12^{ης} Νοεμβρίου 1976

¹⁹ ΦΕΚ Α΄27 της 8^{ης} Φεβρουαρίου 1995.

²⁰ ΦΕΚ Α΄ 179 της 22^{ης} Αυγούστου 2011.

²¹ Εισηγητική Έκθεση του Ν 4001/2011 I διαθέσιμο στο www.Hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou

νομοθεσία τα αποκλειστικά δικαιώματα του Ελληνικού Δημοσίου στην αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων και ταυτόχρονα θα εισηγείται την παραχώρηση αυτών των δικαιωμάτων σε ενδιαφερόμενες πετρελαϊκές εταιρείες με αντάλλαγμα²². Εκτός από το Ν.2289/1995 και από το άρθρο 10 του ΠΔ 127/1996, που αποτελεί το εφαρμοστέο ουσιαστικό δίκαιο σε μεγάλο βαθμό στην έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, υπάρχει μεγάλος αριθμός γενικών και ειδικών κανόνων που δεν είναι απαραίτητο να απαριθμηθούν στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας.

3.3 Διοικητική Διαδικασία

Σύμφωνα με το Νόμο (άρθρα 2 παρ. 1,2,10 και 17) του Ν. 2289/1995 («Αναζήτηση, Έρευνα και Εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 27) των δικαιώματα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων που υπάρχουν στην ελληνική επικράτεια παραχωρούνται με σύμβαση που συνάπτει η Ελληνική Διαχειριστική Εταιρεία Υδρογονανθράκων (ΕΔΕΥ ΑΕ), η οποία κατά τα προαναφερόμενα ενεργεί για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου με τρίτο ή τρίτους που κατά κανόνα είναι πετρελαϊκές εταιρείες ή συμπράξεις εταιρειών²³. Οι συμβατικοί τύποι που καθιερώνει ο Ν. 2289/1995 με την παρ. 10 του άρθρου 2 για την παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων είναι:

α) η σύμβαση μίσθωσης, που φέρει κυρίως τα χαρακτηριστικά των Concession

²² Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4001/2011, διαθέσιμο στο http://www.opengov.gr/minenv/wp-content/uploads/downloads/2010/12/aitiologiki_ek8esi.pdf.

²³ Ν.2289/1995, «Αναζήτηση Νομοθετικού Έργου», διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou>

agreements²⁴ και β) η σύμβαση διανομής της παραγωγής, που ανήκει στην κατηγορία των production sharing agreements²⁵.

Κατ' αρχήν η Ελληνική Επικράτεια διαιρείται είτε στο σύνολο είτε σε περιοχές οι οποίες διατίθενται για την άσκηση των παραπάνω δραστηριοτήτων (αρ. 2 παρ. 4). Κατά την παραχώρηση των επιμέρους δικαιωμάτων δεν προβλέπεται μία ενιαία διαδικασία, αλλά γίνεται διάκριση μεταξύ του δικαιώματος αναζήτησης (research) και των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης (exploration and exploitation)²⁶.

3.3.1 Δικαίωμα Αναζήτησης.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 5 του Νόμου, εκδίδεται και δημοσιεύεται πρόσκληση για χορήγηση άδειας (παραχώρηση δικαιώματος) αναζήτησης, της οποίας απαραίτητο περιεχόμενο είναι: η προς αναζήτηση περιοχή, οι όροι και οι υποχρεώσεις του αδειούχου, τα κριτήρια επιλογής του, το ύψος του καταβλητέου παραβόλου και της εγγυητικής εκτέλεσης Τράπεζας και η προθεσμία χορήγησης της άδειας²⁷.

Η προς αναζήτηση περιοχή δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 4.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα για χερσαίες περιοχές και τα 20.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα για υπολίμνιες και υποθαλάσσιες. Αυτά τα όρια δεν ισχύουν για την περίπτωση εκτέλεσης σεισμικών ή άλλων γεωφυσικών και γεωλογικών μεθόδων μη αποκλειστικής χρήσης (αρ. 2 παρ. 6)²⁸. Η διαδικασία ολοκληρώνεται με την παραχώρηση δικαιώματος αναζήτησης για την εν λόγω περιοχή μετά από απόφαση της ΕΔΕΥ ΑΕ, το οποίο μπορεί να χορηγηθεί σε περισσότερους από έναν αιτούντες²⁹.

²⁴ Sornarajah M., "The International Law on Foreign Investment", London, 2010, σελ. 74.

²⁵ Johnston D., "International Petroleum Fiscal Systems and Production Sharing Contracts", 1994, σελ. 25.

²⁶ *ό.π.*

²⁷ Ν.2289/1995, «Αναζήτηση Νομοθετικού Έργου», διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou>

²⁸ *ό.π.*

²⁹ *ό.π.*

Με τη λήψη της άδειας, ο κάτοχός της υποχρεούται να υποβάλει στην ΕΔΕΥ ΑΕ πρόγραμμα αναζήτησης κατά φάσεις, με τη λήξη της άδειας να εκθέσει αναλυτικά τα αποτελέσματα της αναζήτησης, με επίσημα δεδομένα και στοιχεία³⁰.

3.3.2 Δικαιώματα Έρευνας και Εκμετάλλευσης.

Στο άρθρο 2 παρ. 17 προβλέπονται οι διαδικασίες παραχώρησης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης. Τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης είναι δύο ξεχωριστά δικαιώματα, αν και παραχωρούνται ως ενότητα³¹. Ειδικότερα το μεν δικαίωμα έρευνας περιλαμβάνει τη διεξαγωγή των απαιτούμενων ενεργειών (και γεωτρήσεις) για την ανακάλυψη υδρογονανθράκων³², το δε δικαίωμα εκμετάλλευσης περιλαμβάνει τη εξουσία εξόρυξης κατεργασίας, αποθήκευσης και μεταφοράς υδρογονανθράκων³³ και των παραπροϊόντων τους.

Η ΕΔΕΥ ΑΕ παραχωρεί τα δικαιώματα αυτά είτε μετά από διακήρυξη, είτε μετά από αίτηση ενδιαφερομένου για περιοχή που δεν περιλαμβάνεται στη διακήρυξη, και εφόσον γίνεται αποδεκτή, η ΕΔΕΥ ΑΕ εκδίδει νέα διακήρυξη, είτε με ανοιχτή πρόσκληση (open door) για εκδήλωση ενδιαφέροντος³⁴.

Η διακήρυξη για την υποβολή των προσφορών θα πρέπει να καθορίζει τις γεωγραφικές περιοχές της παραχώρησης, το αν η παραχώρηση θα γίνει με σύναψη σύμβασης μίσθωσης ή σύμβαση διανομής της παραγωγής, τους όρους και τα κριτήρια της συμμετοχής, όπως η ελάχιστη οικονομική δυνατότητα και η τεχνική ικανότητα του υποψηφίου, η προηγούμενη πείρα στον τομέα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, και κάθε άλλο αναγκαίο όρο και προϋπόθεση (αρ. 2 παρ. 18 του

³⁰ ό.π.,

³¹ Κοσμίδης Τ., «Συμβάσεις Παραχώρησης Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», στο Ν. Φαραντούρης και Τ. Κοσμίδης, *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 260.

³² Jahnet al, *Hydrocarbon Exploration and Production*, 2^η έκδ., Amsterdam, Oxford, 2008, σελ. 19.

³³ ό.π.,

³⁴ Ν.2289/1995, «Αναζήτηση Νομοθετικού Έργου», διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou>

N.). Αναγράφονται επίσης τα στοιχεία συναγωνισμού, όπως είναι το ύψος του προσφερόμενου από τους υποψηφίους μισθώματος (αν πρόκειται για σύμβαση μίσθωσης) ή το προσφερόμενο στον εργοδότη (Ελληνικό Δημόσιο) μερίδιο επί των παραχθησομένων υδρογονανθράκων (προκειμένου για σύμβαση διανομής της παραγωγής), το αντάλλαγμα υπογραφής της σύμβασης (signature bonus), καθώς και το αντάλλαγμα παραγωγής (production bonus). Είναι δυνατό να προβλέπεται και η καταβολή ετήσιας αποζημίωσης (όσο διαρκεί η έρευνα και η εκμετάλλευση), η οποία καθορίζεται ανά στρέμμα (surface fees) – άρθρο 2 παρ. 19³⁵.

Η ανοιχτή πρόσκληση (open door) γίνεται για περιοχή που είναι διαθέσιμη σε μόνιμη βάση, ή έχει αποτελέσει αντικείμενο προηγούμενης διαδικασίας, η οποία δεν κατέληξε στην υπογραφή σύμβασης παραχώρησης ή έχει εγκαταλειφθεί από ανάδοχο, στην περίπτωση που έχει υπαναχωρήσει ή καταγγείλει τη σύμβαση. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να υποβάλλουν προσφορά για παραχώρηση σε περισσότερες της μίας περιοχές³⁶.

3.4 Συμβατικό Αντικείμενο

Σημαντικό είναι ότι λόγω της κυριαρχίας του Δημοσίου επί των υδρογονανθράκων, πρόκειται για δικαιώματα που ανήκουν αποκλειστικά στο Δημόσιο (άρθρο 2 παρ. 1) και επομένως ο ανάδοχος αναλαμβάνει στη μεν μίσθωση το δικαίωμα χρήσης και κάρπωσης των δικαιωμάτων αυτών και δεν είναι φορέας του ίδιου του δικαιώματος, στη δε διανομή της παραγωγής, το δικαίωμα των σχετικών με τις ενέργειες, έρευνας και εκμετάλλευσης³⁷.

³⁵ ό.π.

³⁶ ό.π.,

³⁷ Κοσμίδης Τ., «Συμβάσεις Παραχώρησης Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ., (επιμ), *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2015, σελ. 260.

Ειδικότερα, το δικαίωμα έρευνας συνίσταται σε κάθε πρόσφορη μέθοδο καθώς και γεωτρήσεις (άρθρο 1 αρ. 4) προκειμένου να ανακαλυφθούν οι υδρογονάνθρακες ενώ η εκμετάλλευση συνίσταται στη διενέργεια εξόρυξης, κατεργασίας (εξαιρουμένης της διύλισης) με σκοπό την εμπορευσιμότητα, αποθήκευση και μεταφορά των υδρογονανθράκων και των παραπροϊόντων τους μέχρι τις εγκαταστάσεις φόρτωσης για περαιτέρω διάθεση (άρθρο 1 αρ. 5)³⁸.

Τα δικαιώματα αυτά είναι ακατάσχετα (άρθρο 1 παρ. 15) και έχουν αποκλειστικό χαρακτήρα (άρθρο 2 παρ. 22 και 30) έναντι όλων (erga omnes), ακόμα και έναντι του Δημοσίου³⁹.

3.5 Συμβαλλόμενα Μέρη

Σύμφωνα με το νόμο η σύμβαση παραχώρησης συνάπτεται αφενός μεταξύ της ΕΔΕΥ ΑΕ, η οποία ενεργώντας για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου, έχει είτε τη θέση του εκμισθωτή (άρθρο 1 αριθ. 6) είτε του εργοδότη, ανάλογα με το είδος της επιλεχθείσας σύμβασης παραχώρησης, αφετέρου δε του ανάδοχου που είναι συνήθως κοινοπραξία εταιρειών⁴⁰. Αφού λοιπόν η ΕΔΕΥ ΑΕ λειτουργεί για λογαριασμό και στο όνομα του Ελληνικού Δημοσίου, όλες οι έννομες συνέπειες επέρχονται αμέσως, απευθείας και αποκλειστικά υπέρ και σε βάρος του Δημοσίου⁴¹.

Ως ανάδοχος μπορεί να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή μια κοινοπραξία, εφόσον έχει την εθνικότητα κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτης χώρας υπό τον όρο της αμοιβαιότητας. Επιπλέον προβλέπεται στο νόμο η δυνατότητα

³⁸ Ν.2289/1995, «Αναζήτηση Νομοθετικού Έργου», διαθέσιμο στο

<http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou>

³⁹ Κοσμίδης Τ., Οι Συμβάσεις Παραχώρησης Υδρογονανθράκων κατά το ν. 2289/1995-Μια πρώτη προσέγγιση, ΝοΒ, 60, 2012, σελ. 796.

⁴⁰ Ν.2289/1995, «Αναζήτηση Νομοθετικού Έργου», διαθέσιμο στο

<http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou>

⁴¹ Γεωργιάδης Σταθόπουλος, *Αστικός Κώδικας, Γενικές Αρχές*, Τόμος (I) Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 1978, σελ 148-155.

αποκλεισμού ή έκπτωσης ανάδοχου από τις συμβάσεις παραχώρησης για λόγους εθνικής ασφάλειας⁴².

3.6 Σύμβαση Μίσθωσης

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ.10 περ. α' «αποκλειστικά δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων παραχωρούνται με τη σύναψη σύμβασης μίσθωσης». Ο συγκεκριμένος συμβατικός τύπος έχει επιλεγεί από την Ελληνική Πολιτεία τόσο στην παραχώρηση της δεκαετίας του 80 στην περιοχή των Παξών και στις παραχωρήσεις της δεκαετίας του 90 όσο και στις παραχωρήσεις του 1^{ου} γύρου αδειοδοτήσεων όπως αναφέρονται παρακάτω⁴³.

Οι βασικές υποχρεώσεις των μερών όπως αυτές ρυθμίζονται στο νόμο, είτε είναι συμβατικές είτε προκύπτουν ευθέως από το νόμο, έχουν χαρακτήρα αναγκαστικού δικαίου και δεσμεύουν τα συμβαλλόμενα μέρη ανεξαρτήτως αν έχουν περιληφθεί ή όχι στο κείμενο της σύμβασης. Οι συμβαλλόμενοι βέβαια έχουν το δικαίωμα στο πλαίσιο πάντα της σύμβασης να εξειδικεύουν τις ανωτέρω υποχρεώσεις και να ιδρύουν νέες χωρίς όμως να παρεκκλίνουν από το νόμο⁴⁴.

Η σύμβαση μίσθωσης του ν. 2289/1995 όπως ισχύει σήμερα συνιστά ειδικά ρυθμισμένο συμβατικό τύπο, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, γεγονός που οφείλεται στην ιδιομορφία του συμβατικού αντικειμένου και των ουσιωδών χαρακτηριστικών στοιχείων της σύμβασης⁴⁵. Αποτελεί μία μικτή σύμβαση⁴⁶ στο πλαίσιο της αρχής του άρθρου 361 του Αστικού Κώδικα. Συνδυάζει ουσιώδη

⁴² Ν.2289/1995, «Αναζήτηση Νομοθετικού Έργου», διαθέσιμο στο

<http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou>

⁴³ Βούσουρας Χ., «Συνοπτική Παρουσίαση των Κυριότερων Ρυθμίσεων των Συμβάσεων Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», *Δίκαιο Επιχειρήσεων & Εταιριών*, τομ. 10, τχ. 246, 2013, σελ. 50-66.

⁴⁴ Κοσμίδης Τ., Οι συμβάσεις Παραχώρησης Υδρογονανθράκων κατά το ν. 2289/1995-Μια πρώτη προσέγγιση, ΝοΒ, 60, 2012, σελ. 796.

⁴⁵ ό.π.,

⁴⁶ Dellios, Zur Prazisierung der rechtsfindungsmethode bei "gemischten Vertragen", Regensburg 1981.

στοιχεία αφενός της σύμβασης μίσθωσης προσοδοφόρου αντικειμένου (638ΑΚ-δικαίωμα χρήσης και κάρπωσης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης) και αφετέρου της απλής μίσθωσης πράγματος (ΑΚ 574 χρήση γεωγραφικά ορισμένων περιοχών για διεξαγωγή έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων)⁴⁷.

3.7 Οι Συμβάσεις Παραχώρησης του 1^{ου} Γύρου Αδειοδοτήσεων

Η ελληνική Πολιτεία έχει ήδη προβεί στην υπογραφή και κύρωση συμβάσεων παραχώρησης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στο πλαίσιο του 1^{ου} γύρου αδειοδοτήσεων. Οι συμβάσεις αυτές, για τις οποίες επιλέχθηκε ο συμβατικός τύπος της μίσθωσης, συνομολογήθηκαν και υπογράφηκαν στην Αθήνα στις 14 Μαΐου 2014 μεταξύ αφενός της Ελληνικής Πολιτείας που εκπροσωπήθηκε νόμιμα από τον Υπουργό ΠΕΚΑ και αφετέρου των επιλεγθεισών πολυεθνικών εταιρειών⁴⁸. Η επιλογή και ανάδειξη των επενδυτικών εταιρειών στα πλαίσια του διαγωνισμού έγινε όπως προβλέπει το άρθρο 2 παρ. 17 περ. γ' του Ν. 2289/1995 με τη διαδικασία της ανοικτής πρόσκλησης (open door)⁴⁹. Πρόκειται συγκεκριμένα για:

- 1) Σύμβαση μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών ENERGEAN OIL&GAS-ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΚΑΙ TRAJAN OIL ANDGAS LIMITED, για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή ΚΑΤΑΚΟΛΟ, που κυρώθηκε με το Ν 4298/2014 (ΦΕΚ Α'220/2014).

⁴⁷ Γεωργιάδης, Σταθόπουλος, *Αστικός Κώδικας, Γενικές Αρχές*, Τόμος (I) Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα 1978, σελ. 148-155.

⁴⁸ Υπουργείο Ενέργειας Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής.

⁴⁹ Ν.2289/1995, «Αναζήτηση Νομοθετικού Έργου», διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou>

- 2) Σύμβαση Μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε., Edison International S.p.A και Petroceltic Resources plc για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά), που κυρώθηκε με το Ν. 4299/2014 (ΦΕΚ Α'221/2014) και
- 3) Σύμβαση μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών ENERGEAN OIL&GAS-ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ και PETRA PETROLEUM INC, για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη χερσαία περιοχή των Ιωαννίνων, που κυρώθηκε με το Ν. 4300/2014 (ΦΕΚ Α'222/2014).

Οι συμβάσεις Κατάκολου, Πατραϊκού και Ιωαννίνων είναι πανομοιότυπες με ελάχιστες εξαιρέσεις ως προς τη διάρθρωση και το περιεχόμενο.

Επιπλέον βρίσκεται σε εξέλιξη ο δεύτερος διεθνής γύρος αδειοδοτήσεων σε 20 υπεράκτιες περιοχές στη Δυτική Ελλάδα (Ιόνιο και νοτίως της Κρήτης, με αρχική προθεσμία υποβολής προσφορών έως την 14^η Μαΐου 2015 η οποία παρατάθηκε για τις 14 Ιουλίου 2015)⁵⁰. Τελικά, η κοινοπραξία της γαλλικής Total, της ιταλικής Edison και των ΕΛ.ΠΕ. είναι ο επενδυτής που επιλέχθηκε τελικά για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή 2 (block 2) στο Ιόνιο⁵¹. Η υπουργική απόφαση για την οριστική παραχώρησή της εν λόγω υποθαλάσσιας περιοχής εκκρεμούσε από τον Ιούλιο του 2015 και υπεγράφη στις 26/10/2016. Πρόκειται για μια ιδιαίτερα θετική εξέλιξη, αφού πρόκειται για επένδυση στην οποία πέρα από τα ΕΛΠΕ εμπλέκονται και δύο

⁵⁰ Υπουργείο Ενέργειας Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=875&language=el-GR>.

⁵¹ Voria.gr, «Μπήκαν οι Υπογραφές για τις τρεις Χερσαίες Περιοχές, διαθέσιμο στο <http://voria.gr/article/idrogonanthrakes-mpikan-i-ipografes-gia-tis-tris-chersees-perioches>.

από τις μεγαλύτερες εταιρείες πετρελαίου της Ευρώπης, η γαλλική Total και η ιταλική Edison, με ευρύτερο στρατηγικό ενδιαφέρον στην εγχώρια αγορά υδρογονανθράκων. Πιο συγκεκριμένα, ο φάκελος της κοινοπραξίας ΕΛ.ΠΕ.- Total- Edison για το μπλοκ 2 βρίσκεται στο Ελεγκτικό Συνέδριο για τον προσυμβατικό έλεγχο. Με την ολοκλήρωση του ελέγχου θα υπογραφεί η Σύμβαση Μίσθωσης και ανάλογη διαδικασία θα ακολουθηθεί και για την περιοχή 10, στο Κυπαρισσιακό Κόλπο, όπου έχει αναδειχθεί επιλεγείς αιτών η ΕΛ.ΠΕ⁵².

Παράλληλα, είχε προκηρυχθεί διεθνής διαγωνισμός για παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις χερσαίες περιοχές «Άρτα - Πρέβεζα», «Αιτωλοακαρνανία» και «ΒΔ Πελοπόννησος» κατόπιν εκδήλωσης ενδιαφέροντος από την εταιρεία ENEL TRADE SpA, με προθεσμία υποβολής προσφορών έως την 6^η Φεβρουαρίου 2015⁵³.

Η διαπραγματευτική θέση του ελληνικού ομίλου πετρελαιοειδών ΕΛ.ΠΕ ενισχύθηκε περαιτέρω με την υπογραφή των συμβάσεων στις 25/05/2017 για την παραχώρηση των χερσαίων οικοπέδων «ΒΔ Πελοπόννησος» και «Άρτα Πρέβεζα», ενώ για την τρίτη περιοχή της «Αιτωλοακαρνανίας» προτιμητέος επενδυτής έχει αναδειχθεί η Energean Oil & Gas⁵⁴ και η σχετική σύμβαση μίσθωσης επίσης υπογράφηκε στις 25/05/2017.⁵⁵ Τα ΕΛΠΕ βρίσκονται ήδη σε συζητήσεις με κολοσσούς της πετρελαϊκής βιομηχανίας, μεταξύ των οποίων οι Exxon Mobil, Shell, BP, Total και Repsol για συμμετοχή στις περιοχές που τους έχουν παραχωρηθεί.

Σύμφωνα με τα όσα ανακοίνωσε στην ομιλία του στο ενεργειακό συνέδριο του IENE ο τεχνικός σύμβουλος της εταιρείας Energean Oil. κ. Κωνσταντίνος

⁵² ό.π.,

⁵³ Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2015/C 174/05).

⁵⁴ Voria.gr, «Μπήκαν οι Υπογραφές για τις τρεις Χερσαίες Περιοχές, διαθέσιμο στο <http://voria.gr/article/idrogonanthrakes-mpikan-i-ipografes-gia-tis-tris-chersees-perioches>.

⁵⁵ Energean, «Τελετή Υπογραφής της Σύμβασης Μίσθωσης για Αιτωλοακαρνανία», διαθέσιμο στο <http://www.energean.com/wp-content/uploads/2016/06/Energean-Greece.pdf>

Νικολάου⁵⁶, η παραγωγή του Πρίνου έφτασε μέσα στο 2016 στο 1 εκατ. βαρέλια πρώτη φορά μετά το 2001. Πρόσφατα, η Energean ζήτησε και έλαβε προσφορές από εξειδικευμένες ελληνικές και ξένες εταιρείες για την κατασκευή της νέας εξέδρας Lamda, που θα τοποθετηθεί στον Πρίνο για την ανάπτυξη του κοιτάσματος «Εψιλον». Θα είναι η πρώτη εξέδρα που τοποθετείται στην Ελλάδα έπειτα από 40 χρόνια. Στα Ιωάννινα, η Energean Oil προετοιμάζει τη διενέργεια γεωφυσικής σεισμικής έρευνας την άνοιξη του 2017, ενώ για το Κατάκολο εκπονεί σχέδιο εκμετάλλευσης του διαπιστωμένου κοιτάσματος. Πρόσφατα συμφώνησε με την ισπανική Persol την μεταβίβαση του 60% των παραχωρήσεων στα χερσαία οικόπεδα των Ιωαννίνων και της Αιτωλοακαρνανίας.⁵⁷ Επίσης, υπό επεξεργασία βρίσκεται το σχέδιο ανάπτυξης των κοιτασμάτων φυσικού αερίου Karish και Tavin, τα οποία αγόρασε η Energean Oil από τις Delek και Avner.

Τέλος είναι γεγονός ότι πρόσφατα ο αμερικανός κολοσσός ExxonMobil υπέβαλε από κοινού με τη γαλλική Total και τα ΕΛΠΕ, αίτημα για την έναρξη μιας διαδικασίας «παραχώρησης μετά από αίτηση», όπως αποκαλείται. Η αίτηση αφορά δύο θαλάσσιες περιοχές της Κρήτη⁵⁸.

3.7.1 Διάρκεια της Σύμβασης.

Η σύμβαση μίσθωσης είναι ορισμένου χρόνου⁵⁹. Η ημερομηνία έναρξης ισχύος της σύμβασης είναι αποτέλεσμα συμφωνίας των συμβαλλόμενων μερών. Στις ΣυμΜισθ

⁵⁶ Υπουργείο Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, «2⁹⁵ Διεθνής Γύρος Παραχωρήσεων», διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=875&language=el-GR>

⁵⁷ Λιάγγου Χ, «Σε Total – ΕΛΠΕ – Edison η Έρευνα για Πετρέλαιο στο Οικόπεδο 2, στο Ιόνιο», διαθέσιμο στο <http://www.kathimerini.gr/880996/article/oikonomia/epixeirhseis/se-total---elpe---edison-h-ereyna-gia-petrelaio-sto-oikopedo-2-sto-ionio>

⁵⁸ Αποσπόρης Χ., «Πόσο Σύντομα Μπορεί να Υπάρχει Παραχώρηση Έρευνας Υδρογονανθράκων για τα μπλοκ της Κρήτης», διαθέσιμο στο <https://energypress.gr/news/poso-syntoma-mporei-na-yparxei-parahorisi-ereynas-ydrogonanthrakon-gia-ta-mplok-tis-kritis>

⁵⁹ Johnston D, International Exploration Economics, Risk and Contract Analysis, Tulsa, Oklahoma 2003, σελ. 153.

Κατάκολου, Πατραϊκού και Ιωαννίνων, που κυρώθηκαν με νόμο, η σύμβαση αρχίζει από την ημέρα δημοσίευσης του κυρωτικού νόμου στο ΦΕΚ⁶⁰.

Όσον αφορά τη χρονική διάρκειά της δεν μπορεί να ξεπερνά το όριο που θέτει ο νόμος, για το μεν στάδιο της έρευνας 7 έτη για χερσαίες περιοχές, 8 έτη για θαλάσσιες) (άρθρο 5 παρ. 1) για το στάδιο δε της εκμετάλλευσης 25 έτη για κάθε περιοχή (άρθρο 5 παρ. 8), μπορεί όμως να παραταθεί έως και 2 πενταετίες (άρθρο 5 παρ. 13).

Μόλις παρέλθει ο χρόνος διάρκειας της μίσθωσης περιλαμβανομένων και τυχόν παρατάσεων, «η σύμβαση λύεται και αίρεται η απαγόρευση αυτοδύναμης άσκησης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων από το δημόσιο ή συμβατικής παραχώρησής τους σε τρίτο»

Πάντως, μπορεί ο ανάδοχος να παραιτηθεί του δικαιώματός του και έτσι να επέλθει η πρόωγη λύση της σύμβασης (άρθρο 5 παρ. 6).

3.7.2 Κύρια Υποχρέωσης Εκμισθωτή.

Η κύρια υποχρέωση του εκμισθωτή συνίσταται στη παραχώρηση στο μισθωτή του αποκλειστικού δικαιώματος χρήσης και κάρπωσης των Δικαιωμάτων του Δημοσίου για έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και των παραπροϊόντων τους στις ορισμένες κατά νόμο περιοχές των παρ.11,12,13 του άρθρ. 2 του Ν.2289/1995 για το χρόνο ισχύος της σύμβασης.

3.7.3 Κύρια Υποχρέωση του Μισθωτή.

Η έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων αποτελεί αποκλειστικό δικαίωμα και ταυτόχρονα κύρια υποχρέωση του μισθωτή, που προκύπτει ευθέως από το νόμο.

⁶⁰ Ν 4300/2014, (ΦΕΚ Α΄222/2014), Ν 4299/2014 (ΦΕΚ Α΄221/2014), Ν 4298/2014 (ΦΕΚ Α΄220/2014).

Αυτό ορίζεται και στο άρθρ. 1,2 των ΣυμβΜισθ Κατάκολου, Πατραϊκού και Ιωαννίνων. Ο μισθωτής καταρτίζει ένα ετήσιο πρόγραμμα εργασιών και με βάση αυτό υλοποιεί τις υποχρεώσεις του. Κατ' αρχήν φέρει την κύρια υποχρέωση των δαπανών του έργου, του απαραίτητου τεχνικού εξοπλισμού, των υλικών, του προσωπικού και κεφαλαίων. Στο πλαίσιο αυτό ο μισθωτής φέρει πάντοτε τον οικονομικό κίνδυνο και ιδιαίτερα «αν δεν ανακαλυφθεί εμπορικά εκμεταλλεύσιμο κοίτασμα ή στην περίπτωση ανεπαρκούς απόδοσης της παραγωγής από κάποιο κοίτασμα»⁶¹.

Επιπλέον φέρει και την υποχρέωση καταβολής του απαραίτητου οφειλόμενου φόρου σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν.2289/1995.

Η θεμελιώδης όμως υποχρέωση του μισθωτή είναι η καταβολή στον εκμισθωτή μισθώματος ως αντάλλαγμα για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης. Στο πλαίσιο των ΣυμβΜισθ Κατάκολου, Πατραϊκού και Ιωαννίνων τα σχετικά με το μίσθωμα ρυθμίζονται με το άρθρο 13. Το μίσθωμα σε κάθε περίπτωση οφείλεται ανεξαρτήτως αν έχουν πραγματοποιηθεί ή όχι κέρδη από τον ανάδοχο. Το μίσθωμα δύναται να καταβάλλεται κατ' επιλογή του εκμισθωτή είτε σε είδος είτε σε χρήμα είτε σωρευτικά και στα δύο με του όρους και προϋποθέσεις που αναγράφονται στα άρθρα 13-16 των ανωτέρω συμβάσεων. Επιπλέον προβλέπονται ανταλλάγματα υπογραφής (signature bonus), παραγωγής (production bonus) και ετήσιο μίσθωμα (surface fee), αναλογούν φόρος και λοιπές αποζημιώσεις και ανταλλάγματα, από τα οποία μπορεί να συναχθεί άμεσα το συμπέρασμα της τεράστιας σημασίας που έχει η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων για τη οικονομικά εξαθλιωμένη Ελλάδα. Ταυτόχρονα υποκρύπτει και κίνδυνο

⁶¹ Cotula L, "Investment Contracts and Sustainable Development: How to Make Contracts for Fairer and More Sustainable Natural Resource Investments", London, 2010, σελ. 26.

«εκμετάλλευσης» της εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων της από τις επενδυτικές εταιρείες⁶².

⁶² Κοσμίδης Τ., «Συμβάσεις Παραχώρησης Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρη Ν., Κοσμίδης Τ. (επιμ) *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 273.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΥΠΡΟΣ – ΟΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗΣ (ΕΝ ΓΕΝΕΙ)

4.1 Πηγές Υδρογονανθράκων και Κυριαρχικό Δικαίωμα της Δημοκρατίας

Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 2007 «Η κυριότητα των υδρογονανθράκων οπουδήποτε βρίσκονται στην Κύπρο περιλαμβανομένων των χωρικών υδάτων, της Υφαλοκρηπίδας και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης, ανήκει και θεωρείται ότι πάντοτε ανήκε στη Δημοκρατία»⁶³

Η Κυπριακή Δημοκρατία όπως και κάθε κράτος μέλος της ΕΕ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να ασκεί τα κυριαρχικά της δικαιώματα επί των πηγών υδρογονανθράκων που βρίσκονται στην επικράτεια της με βάση τη Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, ενώ μπορεί επιπλέον να καθορίζει την ΑΟΖ της με τις γείτονες χώρες.⁶⁴ Η Κύπρος είναι από τα πρώτα κράτη της Ανατολικής Μεσογείου που σε εφαρμογή των άρθρων 55 και 57 της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας, πρωτοστάτησε στην κήρυξη της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (ΑΟΖ) με τις γείτονες χώρες⁶⁵. Ειδικότερα την 17^η Φεβρουαρίου 2003 η Κύπρος υπέγραψε συμφωνία οριοθέτησης αποκλειστικής οικονομικής ζώνης με την Αίγυπτο, την πρώτη συμφωνία οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο, την 17^η Ιανουαρίου του έτους 2007 υπέγραψε αντίστοιχη συμφωνία με το Λίβανο και τέλος την 17^η Δεκεμβρίου του έτους 2010 με το Ισραήλ⁶⁶. Αξίζει να σημειωθεί ότι και οι τρεις ανωτέρω συμφωνίες οριοθέτησης της

⁶³ Υπουργείο Ενέργειας Κύπρου, διαθέσιμο στο [http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/\\$file/Νόμος.pdf](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/$file/Νόμος.pdf)

⁶⁴ Kariotis T., “Hydrocarbons and the Law of the Sea in the Eastern Mediterranean: Implications for Cyprus, Greece, and Turkey, τομ. 222, τχ. 3, 2011, σελ. 45-46.

⁶⁵ *ό.π.*,

⁶⁶ Στρατή Α., «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και η Σημασία της για την Αναζήτηση, Έρευνα και Εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων» στο: Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ., (επιμ). *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 131, 132.

Κύπρου αναφέρονται αποκλειστικά στην ΑΟΖ χωρίς καμία αναφορά στην υφαλοκρηπίδα⁶⁷. Ως γνωστόν τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας υφίστανται ipso facto ενώ τα αντίστοιχα εντός της ΑΟΖ από τη διακήρυξή της⁶⁸.

4.2 Βασικό Νομοθετικό Πλαίσιο

Ο Ν.99(I)/2004 ήταν ουσιαστικά ο πρώτος νόμος στην Κύπρο για θέματα που αφορούν την αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων⁶⁹. Με σκοπό την εναρμόνιση της κυπριακής νομοθεσίας με αυτήν της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταρτίστηκε ο Ν.4(I)/2007⁷⁰, ο οποίος θα διαβάζεται μαζί με τους περί Υδρογονανθράκων (Αναζήτηση, Έρευνα και Εκμετάλλευση) Νόμους 124(I)2013 και 29(I) 2014 ως «ο βασικός νόμος» όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του από το Ν. 185(I)2015. Ο ανωτέρω βασικός νόμος όπως και οι περί Υδρογονανθράκων (Αναζήτηση, Έρευνα και Εκμετάλλευση) Κανονισμοί του 2007⁷¹, αποτελούν το νομικό πλαίσιο που διέπει τη διαδικασία αδειοδότησης στην έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, διασφαλίζουν τα δικαιώματα του κυπριακού κράτους στις συμβάσεις παραχωρήσεων με τις πετρελαϊκές εταιρείες εντός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) της Κύπρου, περιγράφουν την όλη

⁶⁷ ό.π.,

⁶⁸ ό.π.,

⁶⁹ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Νομοθεσία», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmllegislation_gr?OpenForm

⁷⁰ ό.π.,

⁷¹ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Νομοθεσία», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο <http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/All/4B7A3F53CFBE668FC22579A3003BEA69?OpenDocument>

διαδικασία σύναψης συμβάσεων και καθορίζουν τους νομικούς, τεχνικούς, εμπορικούς και περιβαλλοντικούς όρους⁷².

4.3 Διοικητική Διαδικασία

Με βάση το νομικό πλαίσιο και σε εφαρμογή της αρχής της εθνικής κυριαρχίας το Υπουργικό Συμβούλιο της Δημοκρατίας δύναται να καθορίζει τεμάχια μέσα στις περιοχές οι οποίες είναι διαθέσιμες για μελλοντική αναζήτηση, έρευνα ή εκμετάλλευση υδρογονανθράκων που βρίσκονται σε περιοχές που βρίσκονται εντός του εδάφους της Δημοκρατίας και όπου η Δημοκρατία έχει κυριαρχικά δικαιώματα (ΑΟΖ της Κύπρου) και είναι το μόνο αρμόδιο όργανο για τη χορήγηση άδειας αναζήτησης, εξερεύνησης και ακολούθως αδειών εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων⁷³.

Ο περί Υδρογονανθράκων (Αναζήτηση, Έρευνα, Εκμετάλλευση) Νόμος του 2007 όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του από το Ν. 185(I)2015, περιλαμβάνει τις ακόλουθες άδειες⁷⁴:

- Άδεια Αναζήτησης Υδρογονανθράκων.
- Άδεια Ερευνών Υδρογονανθράκων.
- Άδεια Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων.

Στο άρθρο 5 του Νόμου προβλέπονται οι διαδικασίες χορήγησης των αδειών έρευνας και εκμετάλλευσης.

Αρχικά η Κυπριακή Δημοκρατία προχωρεί σε πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων εκ μέρους των ενδιαφερόμενων εταιριών είτε με πρωτοβουλία του Υπουργικού

⁷² Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Νομοθεσία», ΥΕΕΒΤ, \ διαθέσιμο στο

<http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/file/Κανονισμοί.pdf>

⁷³ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Νομοθεσία», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmllegislation_gr?OpenForm

⁷⁴ ό.π.,

Συμβουλίου μέσω πρόσκλησης από τον Υπουργό είτε μετά από αίτηση του ενδιαφερόμενου φορέα και ακολούθως μέσω δημοσίευσης πρόσκλησης προς υποβολή αιτήσεων που δημοσιεύει ο Υπουργός με την έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου (άρθρο 5παρ.1, περ. α,β)⁷⁵. Και στις δύο περιπτώσεις οι προσκλήσεις δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι αιτήσεις υποβάλλονται εντός της προβλεπόμενης νόμιμης προθεσμίας.

Η πρόσκληση που η Κυπριακή Δημοκρατία με βάση τους κανονισμούς δημοσιεύει στην Επίσημη Εφημερίδα θα πρέπει να καθορίζει προς όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη τα κριτήρια που θα χρησιμοποιηθούν για τη χορήγηση αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων με βάση την Κοινοτική Οδηγία 94/22/ΕΚ και τα οποία επιγραμματικά αναφέρονται *οι τεχνικές και οικονομικές δυνατότητες των αιτούντων, οι τρόποι με τους οποίους ο αιτών προτίθεται να εκτελέσει τις δραστηριότητες που προβλέπονται στην άδεια, τα οικονομικά ανταλλάγματα που προσφέρει ο αιτών προκειμένου να λάβει την άδεια και τυχόν έλλειψη αποτελεσματικότητας και ευθύνης που επέδειξε ο αιτών στο πλαίσιο προηγούμενης άδειας ή εξουσιοδότησης, οιασδήποτε μορφής, σε οποιαδήποτε χώρα του κόσμου*⁷⁶.

Οι αιτήσεις από τις ενδιαφερόμενες εταιρίες/ κοινοπραξίες υποβάλλονται εντός των προβλεπόμενων νομίμων προθεσμιών με σωρεία εντύπων ακολουθούμενες από γενικές πληροφορίες όπως τόπο εγγραφής εταιρίας, κύριο τόπο άσκησης δραστηριοτήτων, μέλη διοικητικού συμβουλίου και διευθυντές, τρόπο με τον οποίο θα χρηματοδοτηθεί η αναζήτηση και τρόπος εγγύησης των υποχρεώσεων του αιτητή,

⁷⁵ ό.π.

⁷⁶ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C38/11, 2012), «Ανακοίνωση-Πρόσκληση», Eur-lex, διαθέσιμο στο [http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/all/D5B3F33087CC0EC5C22579AA0027FE90/\\$file/Ανακοίνωσ η- Πρόσκληση_2012%20\(EL\).pdf?openelement](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/all/D5B3F33087CC0EC5C22579AA0027FE90/$file/Ανακοίνωσ η- Πρόσκληση_2012%20(EL).pdf?openelement)

σχετική προηγούμενη πείρα και πολλές άλλες⁷⁷. Κάθε ενδιαφερόμενο μέρος θα πρέπει να καταβάλλει ξεχωριστές αιτήσεις για κάθε τεμάχιο στο οποίο έχει εκδηλώσει ενδιαφέρον. Κάθε αιτητής καταβάλλει και το απαιτούμενο κόστος με την υποβολή της αίτησης⁷⁸. Όλες οι αιτήσεις απευθύνονται στο Υπουργό (άρθρο 6 παρ. 2 του Νόμου), ο οποίος συγκαλεί τη Συμβουλευτική επιτροπή, που μετά την εξέταση της κάθε αίτησης θα γνωμοδοτήσει θετικά ή αρνητικά. Ακολούθως ο Υπουργός υποβάλλει την εισήγησή του και την εισηγητική έκθεση της Συμβουλευτικής Επιτροπής στο Υπουργικό Συμβούλιο για τη λήψη της τελικής απόφασης⁷⁹. Το Υπουργικό Συμβούλιο χορηγεί την άδεια μόνο στον αιτητή που πληροί τους όρους και τις ικανότητες που διασφαλίζουν την απαιτούμενη τεχνική και οικονομική επάρκεια και αποκλείει από το γύρο αδειοδότησης εκείνον που δεν διαθέτει τα απαιτούμενα⁸⁰.

Κατ' εξαίρεση το Υπουργικό Συμβούλιο δύναται να χορηγήσει άδεια και να παρακάμψει την ανωτέρω διαδικασία όταν η περιοχή για την οποία ζητείται άδεια: είτε είναι διαθέσιμη σε μόνιμη βάση είτε έχει αποτελέσει αντικείμενο προηγούμενης διαδικασίας είτε έχει εγκαταλειφθεί (άρθρο 4 του Ν.(Ι)/2007).

4.4 Σύμβαση Διανομής της Παραγωγής

Σύμφωνα με το Νόμο η διαχείριση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων πραγματοποιείται από την Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία είναι η

⁷⁷ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Κανονισμοί», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο <http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/file/Κανονισμοί.pdf>

⁷⁸ ό,π.,

⁷⁹ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Αρχείο Νομοθεσίας», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο <http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/All/4B7A3F53CFBE668FC22579A3003BEA69?OpenDocument>

⁸⁰ ό,π.,

μόνη αρμόδια να χορηγεί τέτοια δικαιώματα με τη σύναψη σύμβαση διανομής⁸¹. Ο νόμος λοιπόν προβλέπει ότι μπορεί να υπάρξει ένα είδος παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης, αυτό του τύπου σύμβασης διανομής της παραγωγής (production sharing agreements)⁸².

Ειδικότερα η Κυβέρνηση Παπαδόπουλου που άρχισε αυτή την προσπάθεια υιοθέτησε ένα μοντέλο Αναλογικού Καταμερισμού Παραγωγής (Production Sharing Agreement - P.S.A.), το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στις 3 Μαΐου 2006⁸³.

Από τότε έως σήμερα έχουν υπογραφεί ανάλογα συμβόλαια ανάμεσα στη Δημοκρατία και τον τελικό ανάδοχο, με τελευταίο το Συμβόλαιο Έρευνας και Αναλογικού Καταμερισμού Παραγωγής για το Τεμάχιο 10 της κυπριακής ΑΟΖ που υπογράφηκε στις 5 Απριλίου 2017 ανάμεσα στη Δημοκρατία και την ExxonMobil Exploration and Production Cyprus (Offshore) Limited και Qatar Petroleum International Upstream O.P.C⁸⁴. Τα συμβόλαια αναλογικού καταμερισμού σε γενικές γραμμές είναι πανομοιότυπα. Το πολυσέλιδο συμβόλαιο που υπογράφεται ανάμεσα στη Δημοκρατία και την επιλεγείσα τελικά εταιρεία ή κοινοπραξία φέρει τα χαρακτηριστικά της σύμβασης διανομής της παραγωγής, οι όροι και το νομικό πλαίσιο διέπεται και κατοχυρώνεται μέσα από τις διατάξεις του νόμου και τους κανονισμούς της Κυπριακής Δημοκρατίας και με βάση το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο ενώ συστάθηκε με βάση τα διεθνή πρότυπα και την αρωγή νομικών

⁸¹ Johnston D., "International Petroleum Fiscal Systems and Production Sharing Contracts", Tulsa, Oklahoma 1994, σελ. 25.

⁸² Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Νόμος», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο [http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlhcarbon3_gr/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/\\$file/Νόμος.pdf](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlhcarbon3_gr/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/$file/Νόμος.pdf).

⁸³ Δρουσιώτης Μ, «Δρουσιώτης Μακάριος», διαθέσιμο στο <http://www.makarios.eu/cgi-bin/hweb?A=43&V=about>

⁸⁴ Νεοφύτου Θ., «Μεγάλη Μέρα για Κύπρο: Στις ExxonMobil και Qatar Petroleum το συμβόλαιο για το οικόπεδο 10», Mignatiou, διαθέσιμο στο <http://mignatiou.com/2017/04/ipegrafi-to-simvoleo-gia-to-temachio-10-tis-kipriakis-aoz-me-exxonmobil-ke-qatar-petroleum/>

συμβούλων ειδικών επί θεμάτων υδρογονανθράκων⁸⁵. Αποτελεί αρχικά συμβόλαιο συνεργασίας εξερεύνησης και παραγωγής με κύριους στόχους την εξερεύνηση, εκτίμηση, ανάπτυξη και παραγωγή υδρογονανθράκων σε συγκεκριμένη περιοχή καθώς και την παροχή των απαιτούμενων υποδομών εντός και εκτός του χώρου σύμβασης όλα με αποκλειστική ευθύνη του Αναδόχου⁸⁶. Ακόμη προβλέπει επιθεώρηση, επίβλεψη και αναθεώρηση από τον Υπουργό με βάση το συμβόλαιο ενώ όποτε απαιτείται έγκρισης αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου⁸⁷. Τα δύο συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει να συστήσουν Διοικούσα Επιτροπή για σκοπούς ελέγχου και επίβλεψης διασφαλίζοντας τη άριστη συνεργασία μεταξύ των δύο μερών ενώ συγχρόνως προβλέπει και την ύπαρξη διαχειριστή τον οποίο εγκρίνει ο εκάστοτε υπουργός⁸⁸. Μέσα από το συμβόλαιο εμπεριέχονται ακόμη κανονισμοί που πρέπει να τηρηθούν για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που συνάδουν με τις πρόνοιες της Στρατηγικής Μελέτης περιβαλλοντικών εκτιμήσεων⁸⁹.

Στην περίπτωση ανακάλυψης υδρογονανθράκων θα πρέπει να υποβληθούν από την εταιρία εκθέσεις για την ποιότητα, την ποσότητα και το είδος των υδρογονανθράκων και κατά πόσο αυτές οι ποσότητες είναι εμπορεύσιμες⁹⁰. Αν είναι εμπορεύσιμες τότε απαιτείται πρόταση ανάπτυξης και παραγωγής, τεχνοοικονομικής μελέτης, εκτιμημένης αξίας και υπολογιζόμενης ποσότητας που θα συνοδεύονται με περιβαλλοντική μελέτη το οποίο θα εγκριθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο. Το συμβόλαιο προνοεί ακόμη το μερίδιο παραγωγής έκαστων μερών με βάση τον τύπο

⁸⁵ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Νόμος», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmllegislation_gr?OpenForm

⁸⁶ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Νόμος», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο [http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlhcarbon3.gr/CFEED7822D0042ABC2257F6A00228200/\\$file/Νόμος.pdf](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlhcarbon3.gr/CFEED7822D0042ABC2257F6A00228200/$file/Νόμος.pdf)

⁸⁷ ό.π.,

⁸⁸ ό.π.,

⁸⁹ ό.π.,

⁹⁰ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Προκαταρκτικό Πρότυπο Συμβόλαιο», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο [http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlhcarbon3_gr/CFEED7822D0042ABC2257F6A00228200/\\$file/Προκαταρκτικό%20Πρότυπο%20Συμβόλαιο%20EPSC_V](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlhcarbon3_gr/CFEED7822D0042ABC2257F6A00228200/$file/Προκαταρκτικό%20Πρότυπο%20Συμβόλαιο%20EPSC_V)

$[R = X / Y]$ το R υπολογίζεται σε κάθε τρίμηνο σύμφωνα με το άρθρο 6.2.3 και είναι ίσο με το άθροισμα καθαρών εσόδων διά το άθροισμα των καθαρών δαπανών κεφαλαίου⁹¹. Η τιμή των υδρογονανθράκων θα καθορίζεται από την τρέχουσα διεθνή τιμή αγοράς και θα λαμβάνεται υπόψη και οι τιμές των παραγόμενων υδρογονανθράκων στη γείτονα περιοχή⁹². Περιλαμβάνει επιπρόσθετα δέσμευση η εν λόγω εταιρεία να εργοδοτήσει όσο το δυνατό εγχώριο ανθρώπινο δυναμικό το οποίο και θα εκπαιδεύσει συμβάλλοντας έτσι στη μείωση της ανεργίας και στην ανάπτυξη⁹³. Υπάρχουν ακόμη πρόνοιες για εισαγωγή και εξαγωγή από τρίτες χώρες αλλά και σε χώρες της ΕΕ, για θέματα φορολογίας, πληρωμής δικαιωμάτων εκμεταλλεύσιμης έκτασης επιφάνειας, τερματισμού συμβολαίου, εγγυήσεις και πολλές άλλες πρόνοιες με βάση τα διεθνή πρότυπα. Σίγουρα η υπογραφή ενός τέτοιου συμβολαίου, με τέτοιας κλίμακας εταιρίες και επιρροής ενέχεται πολιτικής παρέμβασης και αυτό άλλωστε το καθορίζει και το συμβόλαιο ότι δύναται να διορθωθεί, τροποποιηθεί στη βάση αμοιβαίας συμφωνίας και αφού τύχει έγκρισης από το Υπουργικό Συμβούλιο⁹⁴.

4.5 Συμβατικό Αντικείμενο

Σύμφωνα με το πνεύμα του Νόμου τα δικαιώματα στην κυριότητα των υδρογονανθράκων ανήκουν στη Δημοκρατία⁹⁵. Το αντίθετο θα ήταν ασύμβατο και αντίθετο με το γράμμα του νόμου και τη γενική αρχή της διατήρησης της κυριαρχίας

⁹¹ ό.π.,

⁹² ό.π.,

⁹³ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Προκαταρκτικό Πρότυπο Συμβόλαιο», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο [http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlhcarbon3_gr/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/\\$file/Προκαταρκτικό%20Πρότυπο%20Συμβόλαιο%20EPSC_V](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlhcarbon3_gr/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/$file/Προκαταρκτικό%20Πρότυπο%20Συμβόλαιο%20EPSC_V)

⁹⁴ ό.π.,

⁹⁵ ό.π.,

της Δημοκρατίας επί των ευρισκομένων στην επικράτεια της υδρογονανθράκων⁹⁶. Η διαχείριση αυτών των δικαιωμάτων τα οποία αποτελούν κυριαρχικά δικαιώματα καθώς απορρέουν άμεσα από την κρατική κυριαρχία⁹⁷ ασκείται από την ίδια τη Δημοκρατία η οποία δύναται σύμφωνα με το άρθρο 14 περ.1,2,3 του Νόμου να παρέχει στους δικαιούχους το δικαίωμα άσκησής τους σύμφωνα και ανάλογα με τους όρους της χορηγηθείσας στον καθένα άδειας. Ειδικότερα

Αντικείμενο της άδειας αναζήτησης είναι το δικαίωμα αναζήτησης υδρογονανθράκων σε μία περιοχή και χορηγείται με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου που δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας⁹⁸. Στο στάδιο αυτό γίνεται εκτίμηση του πετρελαϊκού δυναμικού του νησιού με τον προσδιορισμό γεωλογικών δομών. Η συγκεκριμένη άδεια περιλαμβάνει βαρυτομετρικές, μαγνητικές και 2D/3D σεισμικές έρευνες (δεν περιλαμβάνει γεωτρήσεις). - Χορηγείται για ένα χρόνο. Αντικείμενο της άδειας έρευνας υδρογονανθράκων είναι η έρευνα για τη ανακάλυψη κοιτασμάτων με οποιοδήποτε τρόπο ακόμη και με γεωτρήσεις. -Περιλαμβάνει βαρυτομετρικές, μαγνητικές και 2D/3D σεισμικές έρευνες καθώς και ερευνητικές γεωτρήσεις. - Χορηγείται με συμβόλαιο που συνάπτεται ανάμεσα στη Δημοκρατία και στον ανάδοχο(πετρελαϊκές εταιρείες) για διάρκεια τριών ετών με δυνατότητα δύο ανανεώσεων από δύο έτη κάθε φορά. - Σε κάθε ανανέωση 25% της αδειοδοτούμενης περιοχής εκχωρείται (επιστρέφεται) στο κράτος⁹⁹.

⁹⁶ Κοσμίδης Τ, «Συμβάσεις Παραχώρησης Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρη Ν., Κοσμίδης Τ,(επιμ) *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 259.

⁹⁷ ό.π.,

⁹⁸ Κασίνης Σ., «Έρευνα Υδρογονανθράκων εντός της ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας – Νέες Προοπτικές», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο [http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/0/F35CAD9F4226E424C225771B00546F25/\\$file/presentation_I NE_05%20Nov.%202011.pdf](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/0/F35CAD9F4226E424C225771B00546F25/$file/presentation_I NE_05%20Nov.%202011.pdf)

⁹⁹ Κασίνης Σ., «Έρευνα Υδρογονανθράκων Εντός της ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας – Νέες Προοπτικές», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο

Αντικείμενο της άδειας εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων είναι οι ενέργειες για την ανάπτυξη και παραγωγή υδρογονανθράκων ή τυχόν κατεργασία τους για να καταστούν εμπορεύσιμοι, η αποθήκευση και περαιτέρω φόρτωσή τους όχι όμως εργασίες δύλισης¹⁰⁰. – Οι άδειες εκμετάλλευσης χορηγούνται σε πετρελαϊκές εταιρείες για χρονικό διάστημα μέχρι είκοσι πέντε έτη με συμβόλαιο που συνάπτεται ανάμεσα στη Δημοκρατία και στον ανάδοχο. - Υπάρχει δυνατότητα μιας ανανέωσης διάρκειας δέκα ετών¹⁰¹.

Είναι αξιοσημείωτο ότι πουθενά στο Νόμο δεν αναφέρεται ο όρος «παραχώρηση» δικαιωμάτων.

Σύμφωνα με το Νόμο τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης είναι δύο ξεχωριστά δικαιώματα τα οποία χορηγούνται χωριστά και όχι απαραίτητα ως ενότητα με τη χορήγηση της αντίστοιχης κάθε φορά άδειας από τη Δημοκρατία στον αδειούχο που επιλέχθηκε σύμφωνα με τις προβλεπόμενες στο νόμο διαδικασίες. Το πρότυπο Συμβολαίου μπορεί να είναι συμβόλαιο αναλογικού καταμερισμού παραγωγής ή φορολογική συμφωνία ή και τα δύο ή να έχει οποιαδήποτε άλλη μορφή, η οποία χρησιμοποιείται συνήθως στη διεθνή πετρελαϊκή βιομηχανία (αρθρο 5,περ.3 Κανονισμού)¹⁰².

4.6 Συμβαλλόμενα Μέρη

Σύμφωνα με το νόμο τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων παραχωρούνται με σύμβαση που συνάπτεται ανάμεσα στην Κυπριακή Δημοκρατία και τον «φορέα», δηλαδή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ομάδα προσώπων μόνο

[http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/0/F35CAD9F4226E424C225771B00546F25/\\$file/presentation_I NE_05%20Nov.%202011.pdf](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/0/F35CAD9F4226E424C225771B00546F25/$file/presentation_I NE_05%20Nov.%202011.pdf)

¹⁰⁰ ό.π.,

¹⁰¹ ό.π.,

¹⁰² Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Κανονισμοί», YEEBT, διαθέσιμο στο

<http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/file/Κανονισμοί.pdf>

του ή και με τη σύμπραξη της Δημοκρατίας σελ. 4,23 και σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες. (άρθρο 16παρ.1) Συνήθως κοινοπρακτούν εταιρείες εξειδικευμένες σε διάφορα αντικείμενα πετρελαϊκών εργασιών¹⁰³. Οι συμπράξεις αυτές αποτελούν ιδιαίτερος διαδομένο σχήμα δραστηριοποίησης για την αξιοποίηση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων σε διεθνές επίπεδο καθώς με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται επιμερισμός του κινδύνου (risk sharing)¹⁰⁴.

Η καθιέρωση δυνατότητας συμμετοχής της Δημοκρατίας στις ανωτέρω δραστηριότητες δύναται να αναληφθεί είτε από την ίδια τη Δημοκρατία είτε από νομικό πρόσωπο που καθορίζει το Υπουργικό Συμβούλιο και διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο που απαρτίζεται από πρόσωπα που έχουν την απαραίτητη εμπειρία και γνώση¹⁰⁵, αποσκοπεί δε από την πλευρά της Δημοκρατίας στην καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος από την πλευρά δε του ιδιώτη επενδυτή στον έλεγχο διαχείρισης του ρίσκου¹⁰⁶ καθώς εγγυάται την εκ μέρους της Δημοκρατίας τήρηση των συμφωνηθέντων.

Σύμφωνα με το νόμο απαγορεύεται ρητά η συμμετοχή σε σύμβαση έρευνας και εκμετάλλευσης σε φορέα που ελέγχεται από τρίτη χώρα χωρίς την προηγούμενη έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 1 καταρχήν επιτρέπεται η μεταβίβαση άδειας ή δικαιωμάτων που πηγάζουν από άδεια σε άλλο φορέα κατόπιν έγκρισης του

¹⁰³ Johnston, International Petroleum Fiscal Systems and Production Sharing Contracts, σελ. 102.

¹⁰⁴ *ό.π.*,

¹⁰⁵ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Νόμος», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο [http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlhcarbon3_gr/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/\\$file/Νόμος.pdf](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlhcarbon3_gr/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/$file/Νόμος.pdf)

¹⁰⁶ Παπαναστασίου Θ., «Η Προστασία των Επενδύσεων στον Τομέα των Υδρογονανθράκων» στο Φαραντούρη Ν., Κοσμίδης Τ. επιμ. *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 349.

Υπουργικού Συμβουλίου¹⁰⁷. Από τη διατύπωση του νόμου συνάγεται ότι επιτρέπεται η μεταβίβαση των δικαιωμάτων όχι μόνο στο σύνολο τους αλλά και ορισμένων μόνο δικαιωμάτων (άρθρο 27).

4.7 Κύρια Υποχρέωση Εργοδότη

Με τη σύμβαση διανομής της παραγωγής ανατίθεται στον εργολάβο η εκτέλεση του έργου της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων και των παραπροϊόντων τους στις συμφωνηθείσες περιοχές που περιλαμβάνονται στην άδεια¹⁰⁸. Η κύρια υποχρέωση του εργοδότη συνίσταται στη παραχώρηση στον εργολάβο του αποκλειστικού δικαιώματος διεξαγωγής των απαιτούμενων για την εκτέλεση του έργου ενεργειών στη συμβατική περιοχή και κατά τον συμφωνηθέντα χρόνο και κυρίως η αμοιβή του εργολάβου που συνίσταται σε συγκεκριμένη ποσότητα επί των εξορυχθέντων υδρογονανθράκων, η οποία αφαιρείται από τη συνολικά παραχθείσα ποσότητα¹⁰⁹. Πρόκειται για αμοιβή χρηματική, σε είδος που προκύπτει κατόπιν διανομής της παραγωγής (profit oil/profit gas) μεταξύ του εργοδότη και του εργολάβου σε καθορισμένα και συμφωνημένα ποσοστά.¹¹⁰

4.8 Κύρια Υποχρέωση του Εργολάβου

Η εκτέλεση του έργου της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων αποτελεί ταυτόχρονα κύρια υποχρέωση (όχι μόνο δικαίωμα) του ανάδοχου, που προκύπτει ευθέως από το νόμο. Αυτό ορίζεται και στο άρθρ. 4.1 του πρότυπου συμβολαίου των

¹⁰⁷ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Νόμος», YEEBT, διαθέσιμο στο [http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlhcarbon3_gr/CFED7822D0042ABC2257F6A00228200/\\$file/Νόμος.pdf](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlhcarbon3_gr/CFED7822D0042ABC2257F6A00228200/$file/Νόμος.pdf)

¹⁰⁸ Hewitt, “An Asian Respective on Model Oil and Gas Services Contracts”, *Journal of Energy & Natural Resources Law (JENRL)*, July 2010, σελ. 331-332

¹⁰⁹ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Model Exploration and Production Sharing Contract», YEEBT, διαθέσιμο στο http://www.cylaw.org/KDP/data/2016_1_190.pdf

¹¹⁰ Chung E, “Petroleum Investment in the Russian Federation-Russian Federation Federal Law No 225-FZ on Production Sharing Agreements”, *Harvard International Law Journal (HIL)*, τχ. 15, 1996, p. 551.

Συμβάσεων 1^{ου}, 2^{ου} και 3^{ου} γύρου παραχωρήσεων που έχει συνάψει η Κυπριακή Δημοκρατία με τις αντίστοιχες εταιρείες. Ο εργολάβος φέρει την κύρια υποχρέωση των δαπανών του έργου, του απαραίτητου τεχνικού εξοπλισμού, των υλικών, του προσωπικού και κεφαλαίων και φέρει «αποκλειστικά σε κάθε περίπτωση τον οικονομικό κίνδυνο κυρίως όταν δεν ανακαλύφθηκε εμπορικά εκμεταλλεύσιμο κοίτασμα ή όταν η απόδοση της παραγωγής από κάποιο κοίτασμα είναι ανεπαρκής»¹¹¹.

Στην περίπτωση δε που ο ανάδοχος έχει στην κατοχή του τους εξορυχθέντες υδρογονάνθρακες, η κύρια υποχρέωσή του συνίσταται στην παράδοση στον εργολάβο του μεριδίου που του αναλογεί σύμφωνα πάντοτε με τα συμβατικά καθορισμένα ποσοστά¹¹².

Επιπλέον στη σύμβαση συνήθως προβλέπονται ανταλλάγματα υπογραφής (signature bonus), παραγωγής (production bonus) και ετήσιο μίσθωμα (surface fee) για κάθε στρέμμα της περιοχής που διεξάγει την έρευνα και εκμετάλλευση¹¹³. Ταυτόχρονα υποκρύπτει και κίνδυνο «εκμετάλλευσης» της εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων της από τις επενδυτικές εταιρείες.

Τέλος ο εργολάβος είναι αυτός που φέρει και την υποχρέωση καταβολής του απαραίτητου οφειλόμενου φόρου σύμφωνα με το Νόμο¹¹⁴.

¹¹¹ Cotula L, “Investment Contracts and Sustainable Development: How to Make Contracts for Fairer and More Sustainable Natural Resource Investments”, London, 2010, σελ. 26.

¹¹² Κοσμίδης Τ, «Συμβάσεις Παραχώρησης Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ. (επιμ.), *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 283.

¹¹³ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Model Exploration and Production Sharing Contract», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο [http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/\\$file/Model_EPSC%20\(02%20June%202016\).pdf](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/CF FED7822D0042ABC2257F6A00228200/$file/Model_EPSC%20(02%20June%202016).pdf)

¹¹⁴ ό,π.,.

4.9 Οι Τρεις Γύροι Παραχωρήσεων

Η διαχείριση του κεφαλαίου εκμετάλλευση υδρογονανθράκων από την Κυπριακή Δημοκρατία μετά την κήρυξη της ΑΟΖ είναι μοναδική από κάθε άποψη.

Η διοργάνωση του πρώτου γύρου παραχωρήσεων έλαβε χώρα το διάστημα από 16 Φεβρουαρίου έως 16 Ιουλίου του 2007, όταν η Κύπρος εγκαινίασε τον πρώτο γύρο υποβολής αιτήσεων αδειών έρευνας και αδειών εκμετάλλευσης. Είχε ήδη προηγηθεί η οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων της με την Αίγυπτο το Φεβρουάριο του 2003 και με το Λίβανο Ιανουάριο του 2007¹¹⁵.

Η αμερικανική εταιρεία Noble Ενεργειακή έλαβε την παραχώρηση για την διερεύνηση στο Οικόπεδο 12 τον Οκτώβριο του 2008. Τον Αύγουστο του 2011, η Noble σύναψε συμφωνία κατανομής της παραγωγής με την Κυπριακή κυβέρνηση σχετικά με την εμπορική ανάπτυξη του οικοπέδου 12¹¹⁶. Η ανακάλυψη του κοιτάσματος Αφροδίτη το 2011 από την Αμερικανική εταιρεία Noble, το οποίο έχει βεβαιωμένα αποθέματα 128 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα, έχει τεράστια σημασία για τη Δημοκρατία, διότι είναι αρκετά όχι μόνο για την κάλυψη των εγχώριων αναγκών της Κύπρου για τα επόμενα 40 χρόνια αλλά ικανά και για εξαγωγές¹¹⁷. Πολύ σύντομα μετά ακολούθησαν ακόμη δύο γύροι παραχωρήσεων με τον τρίτο, που ολοκληρώθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 2016 και την ανακήρυξη των επιτυχόντων εταιρειών για τα τεμάχια 6, 8 και 10 της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης της Κύπρου, μεταξύ των οποίων μερικές από τις μεγαλύτερες και πλέον δυναμικές

¹¹⁵ ό.π.,

¹¹⁶ Ament C., «Full Speed Ahead for Cyprus Drilling», *Famagusta Gazette*. 19 Αυγούστου 2011. reader number: 12,912,682

¹¹⁷ Σταμπολής Κ., «Η Πρωτοπορία της Κύπρου και η Βραδυπορία της Ελλάδας στην Αξιοποίηση των Υδρογονανθράκων» *Energia*, διαθέσιμο στο http://www.energia.gr/article.asp?art_id=111915.

εταιρείες του κόσμου όπως η Αμερικανική Exxon-Mobil, η Γαλλική Total και η Ιταλική ENI¹¹⁸.

Ως αποτέλεσμα των τριών γύρων παραχωρήσεων που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα στην Κύπρο, είναι να δραστηριοποιούνται στην ΑΟΖ της, μερικές από τις μεγαλύτερες διεθνείς και περιφερειακές πετρελαϊκές μεταξύ των οποίων η Αμερικανική Noble, οι Ισραηλινές Derek και Anver, η Γαλλική Total, η Ιταλική ENI, η Qatar Petroleum, η Κορεατική KOGAS και τελευταία η Αμερικανική Exxon-Mobil, που κρατάει τα σκήπτρα ως η μεγαλύτερη πετρελαϊκή παγκοσμίως¹¹⁹.

Η πρόσφατη (5/4) υπογραφή του συμβολαίου εξερεύνησης και καταμερισμού παραγωγής (Exploration and Production Sharing Contract) μεταξύ της κυπριακής δημοκρατίας και της κοινοπραξίας των εταιρειών ExxonMobil/ Qatar Petroleum για το οικόπεδο 10 της Κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ), σηματοδότησε την είσοδο ακόμα δύο «μεγάλων παικτών» της αγοράς παραγωγής υδρογονανθράκων στην Κυπριακή ΑΟΖ, ταυτόχρονα δε αποτελεί συμφωνία στρατηγικής συμφωνίας¹²⁰.

¹¹⁸ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «Ενεργειακή Απόδοση Κτιρίων», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο

<http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/All/36AE650343FCDC36C2258090003D2E16?OpenDocument>

¹¹⁹ Σταμπολής Κ., «Η Πρωτοπορία της Κύπρου και η Βραδυπορία της Ελλάδας στην Αξιοποίηση των Υδρογονανθράκων», Energia, διαθέσιμο στο http://www.energia.gr/article.asp?art_id=111915.

¹²⁰ Παπαπολυβίου Δ., «Η Κυπριακή ΑΟΖ στην Παγκόσμια Αγορά Υδρογονανθράκων», HuffPost, διαθέσιμο στο http://www.huffingtonpost.gr/dimitris-papapolyviou/-_11075_b_15911318.html

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ – ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟ

5.1 Γενικά

Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να εστιάσουμε στην μελέτη των συμβάσεων παραχώρησης έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα και Κύπρο και να επιχειρήσουμε τις σχετικές συγκρίσεις σε τέσσερις βασικούς τομείς: α) συμβάσεις παραχώρησης υδρογονανθράκων ΑΟΖ και κρατική κυριαρχία, β) τύπος της σύμβασης, γ) κρατική διαχείριση και δ) επιχειρηματικό περιβάλλον, αναλύοντας κυρίως ρυθμίσεις σχετικές με το νομοθετικό πλαίσιο των δύο χωρών σχετικά με αυτό το θέμα.

5.2 Συμβάσεις Παραχώρησης Υδρογονανθράκων – ΑΟΖ και Κρατική Κυριαρχία

Τόσο η Ελλάδα¹²¹ όσο και η Κύπρος¹²², έχουν υπογράψει και έχουν κυρώσει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Βάσει αυτής της Σύμβασης και οι δύο χώρες έχουν δικαίωμα εξερεύνησης του υπεδάφους, κάτω από την βυθό θάλασσας, η οποία ανήκει στην Αποκλειστική τους Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) ή την οικονομική τους υφαλοκρηπίδα. Η έννοια της ΑΟΖ απέκτησε νομική υποστήριξη με την υπογραφή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) η οποία υπογράφηκε το έτος 1982 στο Montego Bay της Τζαμάικα¹²³.

Τα άρθρα 55 έως 75 της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας, προβλέπουν την ΑΟΖ κάθε κράτους που διαθέτει ακτές, τη θαλάσσια επιφάνεια που εκτείνεται 200

¹²¹ Ν. 2321/ΦΕΚ Α 136/23-06-1995, διαθέσιμο στο http://www.geetha.mil.gr/media/Thesmika_Keimena/GEETHA/diethnh/13%20SYMVASI%20TWN%20H.E.%20GIA%20TO%20DIKAIΟ%20TIS%20THALASSAS.pdf

¹²² Καρυώτης Θ, “Οι Υδρογονάνθρακες και το Δίκαιο της Θάλασσας στην Ανατολική Μεσόγειο: Επιπτώσεις στην Κύπρο, την Ελλάδα και την Τουρκία”, *Μεσογειακή Τριμηνιαία* 22, τομ. 6, τχ. 2, 2011, σελ. 53-56.

¹²³ βλ. Scovazzi T, «Ναυτιλιακά Όρια στην Ανατολική Μεσόγειο Θάλασσα», Πρόγραμμα Μεσογειακής Πολιτικής-Ανατολικής Μεσογείου Ενέργεια Έργου (Γερμανικό Ταμείο Μάρσαλ των Ηνωμένων Πολιτειών, 2013, 1-1.

ναυτικά μίλια από την ακτή προς τη θάλασσα (United Nations, 1984). Ειδικότερα στο άρθρο 56 της Σύμβασης, προβλέπεται ότι τα κράτη έχουν αποκλειστικά κυριαρχικά δικαιώματα για σκοπούς εξερεύνησης και εκμετάλλευσης, διατήρησης και διαχείρισης των φυσικών πόρων, ζωντανών και μη, των υδάτων, του θαλάσσιου βυθού και του υπεδάφους του θαλάσσιου βυθού και σε σχέση με άλλες δραστηριότητες που δύνανται να αποτελέσουν αντικείμενο οικονομικής εκμετάλλευσης και εξερεύνησης της ζώνης, όπως η παραγωγή ενέργειας από τα ύδατα, τα ρεύματα και τους ανέμους¹²⁴.

Θα εξετάσουμε αμέσως πιο κάτω, κατά πόσον οι δύο χώρες ασκούν ή όχι τα κυριαρχικά τους δικαιώματα στις θαλάσσιες τους περιοχές, με δραστηριότητες έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων (E&Π Y/A) και κατ' επέκταση με τις συμβάσεις παραχώρησης έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων.

Είναι γνωστό ότι ο εντοπισμός του κοιτάσματος Αφροδίτη στο κυπριακό οικόπεδο 12 από την αμερικανική εταιρεία Noble Energy έλαβε χώρα μετά την οριοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης της Κύπρου με τα γειτονικά της κράτη Αίγυπτο, Λίβανο, Ισραήλ, στις δε διμερείς συμφωνίες οριοθέτησής ουδεμία αναφορά γίνεται για την υφαλοκρηπίδα¹²⁵.

Ειδικότερα η Κύπρος στις αρχές της δεκαετίας του 2000 άρχισε να σκέφτεται σοβαρά την εμπλοκή της στις έρευνες υδρογονανθράκων¹²⁶. Στην απόφαση της αυτή

¹²⁴ Nordquist, M., & Nandan, S. N. (Eds) (2011). *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982, Volume VII: A Commentary* (Vol. 7). Martinuw NiJhoff Publishers Available at: http://books.google.com.cy/books?hl=en&lr=&id=wUz0nytrhekC&oi=fnd&pg=PR3&dq=United+Nations,+convention+Law+of+the+SEa&ots=8QoestCIaD&sig=ndICH_jQF0ASeSHRZm1k3MCHkKw&redir_esc=y#v=onepage&q=Article%2056&f=false

¹²⁵ Στρατή Α., «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και η Σημασία της για την Αναζήτηση, Έρευνα και Εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ. (επιμ.), *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 115.

¹²⁶ Νικολάου Κ., «Μπορεί η Ελλάδα να γίνει Κύπρος στους Υδρογονάνθρακες;» Liberal, διαθέσιμο στο <http://www.liberal.gr/arthro/76167/apopsi/arthra/mporei-i-ellada-na-ginei-kupros-stous-udrogonanthrakes.html>

συντέλεσαν αφενός η πίεση που δεχόταν για την οριοθέτηση της θαλάσσιας οικονομικής ζώνης με την Αίγυπτο, η οποία είχε ήδη ξεκινήσει την προσπάθεια της για ανακάλυψη κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην θαλάσσια της περιοχή και είχε ήδη σημειώσει μεγάλες επιτυχίες, αφετέρου οι σημαντικές ανακαλύψεις κοιτασμάτων φυσικού αερίου στην θαλάσσια περιοχή ανοικτά του Ισραήλ, με τα κοιτάσματα Mari, Dalit και κυρίως το μεγάλο κοιτάσμα Tamar, 90 χλμ ανοικτά της Χάιφας¹²⁷, την οδήγησαν στην πρώτη μεν για τη Δημοκρατία σύναψη συμφωνίας οριοθέτησης της αποκλειστικής οικονομικής της ζώνης με την Αίγυπτο το 2003, την πρώτη δε και για την Ανατολική Μεσόγειο.

Ακολούθησε η συμφωνία οριοθέτησης με τον Λίβανο το έτος 2007 (πάλι με μυστικές διαπραγματεύσεις) και η διαδικασία του πρώτου γύρου παραχωρήσεων για έρευνα και παραχώρηση υδρογονανθράκων, όπως προβλέπει η Ευρωπαϊκή οδηγία και οι νόμοι της Κύπρου. Ακολούθησε η οριοθέτηση της μέσης γραμμής με το Ισραήλ και η προκήρυξη του β' γύρου παραχωρήσεων με τεράστια συμμετοχή διεθνών εταιριών πετρελαίου¹²⁸. Παρατηρούμε ότι η Κυπριακή Δημοκρατία ΔΕΝ ΚΗΡΥΞΕ ΑΟΖ¹²⁹. Ενεργώντας αθόρυβα και έξυπνα, διαπραγματεύθηκε μυστικά και στη συνέχεια συμφώνησε και οριοθέτησε ΑΟΖ με τους γείτονες της, παρά το γεγονός ότι το βόρειο μέρος του νησιού τελεί υπό τουρκική κατοχή και παρά τις έντονες αντιδράσεις της Τουρκίας. Οι κινήσεις αυτές της Δημοκρατίας ήταν πράξεις αποφασιστικότητας για την άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της εντός της δικής της ΑΟΖ, ταυτόχρονα δε πράξεις τόνωσης της κρατικής της υπόστασης.

¹²⁷ ό.π.,

¹²⁸ Νικολάου Κ., «Έρευνα Υδρογονανθράκων στην Ελλάδα - Ιστορικό και Προοπτικές» Energypress <http://energypress.gr/news/dr-konstantinos-nikolaoy-ereyna-ydrogonanthrakon-stin-ellada-istoriko-kai-prooptikes>

¹²⁹ ό.π.,

Αποτέλεσμα αυτής της αποφασιστικής και δυναμικής πολιτικής της ήταν να παραχωρηθεί το νοτιοανατολικό μπλοκ με αριθμό 12 στον μεγαλύτερο παγκόσμιο πετρελαϊκό κολοσσό, την Αμερικανική εταιρία NOBLE ENERGY, η οποία διαχειρίζεται και τις μεγάλες ανακαλύψεις του Ισραήλ¹³⁰.

Στο πλαίσιο δε του 3^{ου} Γύρου Χορήγησης Αδειών Έρευνας Υδρογονανθράκων σε υπεράκτιες περιοχές της Κύπρου, στα τεμάχια 6, 8 και 10 της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης της Κύπρου, το Υπουργικό Συμβούλιο της Δημοκρατίας επέλεξε τον ανωτέρω αμερικανό κολοσσό στο ερευνητικό τεμάχιο 10, για διαπραγμάτευση των όρων και των προνοιών του Συμβολαίου Έρευνας και Αναλογικού Καταμερισμού Παραγωγής.¹³¹

Αντίθετα η Ελλάδα δεν έχει προβεί ακόμη στην θέσπιση ΑΟΖ διότι αφενός η ΑΟΖ της αλληλοεπικαλύπτεται με αυτήν της υφαλοκρηπίδας μέχρι τα 200ν.μ.αφετέρου δε η μέθοδος οριοθέτησης της ΑΟΖ ταυτίζεται με αυτήν της υφαλοκρηπίδας¹³².

Σύμφωνα με το Δίκαιο της Θάλασσας, η ανακήρυξη της ΑΟΖ από ένα κράτος κατοχυρώνει συγκεκριμένα δικαιώματα, εκτός βέβαια από εκείνα που διασφαλίζονται από το νομικό καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, που είναι τα ακόλουθα: α) τα κυριαρχικά δικαιώματα για αλιεία, β) την αποκλειστική αρμοδιότητα για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και τα γ) κυριαρχικά δικαιώματα επί των υπερκειμένων του εναέριου χώρου (αιολική ενέργεια για την παραγωγή ενέργειας)¹³³. Αυτός λοιπόν είναι ο πλήρης κατάλογος των δικαιωμάτων που κατοχυρώνει η

¹³⁰ Λιάγγου Χ., «Ενεργειακό Σκάκι στη Μεσόγειο» Energypress, διαθέσιμο στο <https://energypress.gr/news/hr-liaggoy-energeiako-skaki-sti-na-mesogeio>

¹³¹ Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, «3^{ος} Γύρος Αδειοδότησης», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο <http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/All/36AE650343FCDC36C2258090003D2E16?OpenDocument>

¹³² Στρατή Α., «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και η Σημασία της για την Αναζήτηση, Έρευνα και Εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρη Ν., Κοσμίδης Τ. επιμ. *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 145.

¹³³ Τσάλας Γρ., 2011, «Η Υφαλοκρηπίδα είναι Υπεραρκετή για να Εκμεταλλευτούμε το Πετρέλαιο», Defense-Point, διαθέσιμο στο <http://www.defence-point.gr/news/?p=9864>.

ανακήρυξη της ΑΟΖ, και δεν υπάρχουν άλλα που απορρέουν από αυτήν. Κατά συνέπεια, κατά μία άποψη, αν αυτά που εξετάζονται είναι μόνο το πετρέλαιο και τα δικαιώματα του φυσικού αερίου, το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας είναι περισσότερο από αρκετό «Η υφαλοκρηπίδα είναι υπεραρκετή για να εκμεταλλευτούμε το πετρέλαιο»¹³⁴ και παρέχει καλύτερες εγγυήσεις, ως ένα πιο ξεκάθαρο, απόλυτο καθεστώς, τόσο σε όρους όσο και συγκριτικά, καθώς η Ελλάδα θα έχει μια σαφώς καλύτερη ευκαιρία για τη διασφάλιση των συμφερόντων της. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι υδρογονάνθρακες βρίσκονται πάντα στην υφαλοκρηπίδα. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με την ίδια πάντα άποψη, η συζήτηση για την ΑΟΖ είναι αποπροσανατολιστική¹³⁵. Τα δικαιώματα που εμπλέκονται εδώ είναι λειτουργικά. Δεν συνιστούν κυριαρχία και πρέπει να ασκούνται με σεβασμό στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις των άλλων κρατών που χρησιμοποιούν τη συγκεκριμένη θαλάσσια περιοχή. Περαιτέρω, σύμφωνα με τη Σύμβαση, η οριοθέτηση πρέπει να προηγηθεί της εκμετάλλευσης.

Από την άλλη οι υποστηρικτές της ανακήρυξης της ΑΟΖ ισχυρίζονται ότι η θέσπιση της ελληνικής ΑΟΖ θα είναι ωφέλιμη για την Ελλάδα, διότι θα εξασφαλίσει την πολιτική και οικονομική ενότητα του ελληνικού ηπειρωτικού και νησιωτικού χώρου · θα βοηθήσει στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος· θα δημιουργήσει συνθήκες οικονομικής εκμετάλλευσης πέραν των 6 ναυτικών μιλίων, και θα προσφέρει περαιτέρω ευκαιρίες για την εκμετάλλευση όπως είναι η παραγωγή

¹³⁴ Τσάλας Γρ.2011, «Η Υφαλοκρηπίδα είναι Υπεραρκετή για να Εκμεταλλευτούμε το Πετρέλαιο», Defense-Point, διαθέσιμο στο <http://www.makthess.gr/news/politics/73279/>.

¹³⁵ Γούναρης Ε., «Πολιτικές Εκμετάλλευσης των Υδρογονανθράκων», Καθημερινή, 12/10/2011, διαθέσιμο στο <http://www.kathimerini.gr/727239/opinion/epikairothta/arxeio-monimessthles/politikes-ekmetalleyshts-twn-ydrogonan8rakwn>.

ενέργειας από τον αέρα¹³⁶. Αναμφίβολα η προσέγγιση αυτή παρουσιάζει τα ενδεχόμενα πλεονεκτήματα από την υιοθέτηση μιας ΑΟΖ.

Η ΑΟΖ, είναι θεσμός του διεθνούς δικαίου που σε αντίθεση με την υφαλοκρηπίδα, δεν ανήκει στο παράκτιο κράτος *ipso jure*, αλλά πρέπει σαφώς να ανακηρυχθεί από το παράκτιο κράτος. Εάν δεν συμβεί αυτό, ΑΟΖ απλώς δεν υφίσταται. Η θαλάσσια περιοχή (η επιφάνεια και τα υπερκείμενα ύδατα) που δεν θα ανακηρυχθεί ως ΑΟΖ, παραμένει νομικώς (ως) μέρος της ανοικτής θάλασσας¹³⁷. Ο θεσμός της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την Ελλάδα. Η διαμόρφωση των κανόνων του διεθνούς δικαίου σχετικά με την ΑΟΖ είναι ευνοϊκή για την Ελλάδα διότι αφενός μεν επιτρέπει την επέκταση της δικαιοδοσίας της ως κράτος ως προς το σύνολο των δραστηριοτήτων της, αφετέρου δε η υιοθέτηση ΑΟΖ στο Αιγαίο θα εμπεδώσει την εθνική παρουσία της Ελλάδας στην ευαίσθητη περιοχή¹³⁸. Ταυτόχρονα θα συμβάλει στην ενδυνάμωση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων απέναντι στις προκλήσεις της Τουρκίας η οποία ήδη από το έτος 1974 και με απώτερο σκοπό την αμφισβήτηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας στο Αιγαίο, χρησιμοποίησε και χρησιμοποιεί, κατ' εξακολούθηση, τις έρευνες πετρελαίου, είτε με έκδοση χαρτών παραχωρήσεων στην κρατική της εταιρία πετρελαίου ΤΡΑΟ, είτε έμπρακτα με την έξοδο των ερευνητικών της σκαφών στην εν δυνάμει ελληνική υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ¹³⁹.

Το 2011 η Ελλάδα για πρώτη φορά φαίνεται να αντιδρά έμπρακτα και θετικά απέναντι στις τουρκικές προκλήσεις χρησιμοποιώντας τις έρευνες υδρογονανθράκων.

¹³⁶ Καρυώτης Τ, «Υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ – Μύθοι και Πραγματικότητα», *Ινφογνώμων Πολιτικά*, διαθέσιμο στο http://infognomonopolitics.blogspot.com/2011/10/blog-post_4331.html#

¹³⁷ *ό.π.*,

¹³⁸ Στρατή Α., «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και η Σημασία ης για την Αναζήτηση, Έρευνα και Εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ. (επιμ.), *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2015, σελ. 145

¹³⁹ Νικολάου Κ., «Έρευνα Υδρογονανθράκων στην Ελλάδα - Ιστορικό και Προοπτικές», *Energypress* <http://energypress.gr/news/dr-konstantinos-nikolaoy-ereyna-ydrogonanthrakon-stin-ellada-istoriko-kai-prooptikes>

Μετά από 13 χρόνια αδράνειας, επανεκκινεί τις ερευνητικές προσπάθειες, εκδίδοντας σχετικό χάρτη, όπου αναθέτει μετά από διαγωνισμό, σεισμικές έρευνες μη αποκλειστικής χρήσης, σε διεθνή εταιρία γεωφυσικών ερευνών¹⁴⁰. Αυτό αναμφίβολα αποτελεί έμπρακτη δήλωση κυριαρχικών της δικαιωμάτων στην περιοχή των ερευνών. Ταυτόχρονα σύμφωνα με το Ν. 4001/2011 που τροποποιεί το Ν. 2289/1995 νομοθετεί ότι η μέση γραμμή και το διεθνές δίκαιο της θάλασσας, θα είναι οδηγοί σε μελλοντικές διευθετήσεις της ΑΟΖ/υφαλοκρηπίδας της με τα γειτονικά της κράτη.

Συμπεράσματα

- Οι έρευνες πετρελαίου που πραγματοποιούνται με τις σχετικές συμβάσεις παραχώρησης είτε αναζήτησης είτε έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων συνδέονται αναμφίβολα με την άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων, ιδιαίτερα σε μη οριοθετημένες ή αμφισβητούμενες θαλάσσιες περιοχές και μπορεί να χρησιμοποιηθούν σε άσκηση πολιτικής κατοχύρωσης ή αμφισβήτησης κυριαρχικών δικαιωμάτων.
- Η Κύπρος ασκώντας τα κυριαρχικά δικαιώματά της, με το να οριοθετήσει την ΑΟΖ της με τις γείτονες χώρες, κατάφερε να προσελκύσει εταιρείες τεράστιου οικονομικού βάθους και τεχνογνωσίας στον τομέα των υδρογονανθράκων, οι οποίες δύνανται να δραστηριοποιηθούν εντός της Κυπριακής ΑΟΖ, για εντοπισμό υδρογονανθρακικών αποθεμάτων μέσω αυτής της ιδιαίτερης κατηγορίας συμβάσεων¹⁴¹. Αυτό πρακτικά σημαίνει αναβάθμιση του ρόλου της ως στρατηγικού παίκτη στο ενεργειακό παιχνίδι, εξασφάλιση προστασίας απέναντι στις απειλητικές διαθέσεις της γείτονα χώρας, σημαντικά οικονομικά

¹⁴⁰ ό.π.,

¹⁴¹ Νεοφύτου Θ, «Μεγάλη Μέρα για Κύπρο: Στις ExxonMobil και Qatar Petroleum το συμβόλαιο για το οικόπεδο 10», Mignatiou.com., Λευκωσία 5/4/2017, διαθέσιμο στο <http://mignatiou.com/2017/04/ipegrafi-to-simvoleo-gia-to-temachio-10-tis-kipriakis-aoz-me-exxonmobil-ke-qatar-petroleum/>.

οφέλη και επιπρόσθετα επένδυση στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της μέσω διεξαγωγής ειδικά προσαρμοσμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης¹⁴².

- Η Ελλάδα εμφανίζεται διστακτική στο θέμα κήρυξης της ΑΟΖ. Είναι ξεκάθαρο το συμφέρον της Ελλάδος να οριοθετήσει υφαλοκρηπίδα και αποκλειστική οικονομική ζώνη, για να προβεί σε εκμετάλλευση του ενεργειακού της πλούτου. Η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών είναι εκδήλωση κρατικής κυριαρχίας και είναι αυτή που θα δώσει το σημάδι της μακροχρόνιας σταθερότητας για προσέλκυση ενδιαφερομένων εταιριών¹⁴³.
- Είναι επίκαιρη μια σχετική φράση του Ηφαιστου¹⁴⁴ «...στον εθνοκρατοκεντρικό κόσμο του 21^{ου} αιώνα η κρατική κυριαρχία αποτελεί αφενός το θεμέλιο της ζωής μιας κοινωνίας και αφετέρου τον άξονα της διεθνούς πολιτικής. Υπό αυτό το πρίσμα η Κύπρος πρέπει να τη διαφυλάξει και η Ελλάδα να ορίσει τα κυριαρχικά της σύνορα.»

5.3 Τύπος της Σύμβασης

5.3.1 Σύμβαση Μίσθωσης και Ελληνικοί Υδρογονάνθρακες.

Η παραχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων εντός της ελληνικής Επικράτειας γίνεται σύμφωνα με το νόμο, με σύμβαση που καταρτίζεται αφενός μεταξύ του Δημοσίου και αφετέρου τρίτου ή τρίτων σε κοινοπραξία, στην οποία μπορεί να συμμετάσχει το Δημόσιο και αποσκοπεί πάντοτε

¹⁴² ό.,π.

¹⁴³ Καρυώτης Θ, «Η Κύπρος να Πιέσει την Ελλάδα να Ανακηρύξει την ΑΟΖ της», Everygy Press, Ιανουάριος 2016, διαθέσιμο στο <https://energypress.gr/news/theodoros-karyotis-i-kypros-na-piese-i->

¹⁴⁴ Ηφαιστος Π., «Ελλάδα-Τουρκία-Κύπρος: Ανισόρροπο Τρίγωνο», διαθέσιμο στο : www.ifestosedu.gr και www.ifestos.edu.gr

στο δημόσιο συμφέρον(άρθρο 1, αριθ. 6 και 7, άρθρο 2παρ. 2, 10 και 17) ¹⁴⁵. Ταυτόχρονα δε αποτελεί έμπρακτη δήλωση κυριαρχικών δικαιωμάτων (άρθρο 2παρ. 1 υποπαρ. 1 εδ 1. ν. 2289/1995).

Η Ελληνική Πολιτεία έχει επιλέξει για τις μέχρι τώρα παραχωρήσεις των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης τόσο του 1^{ου} διεθνή γύρου (Κατάκολο¹⁴⁶, Δ. Πατραϊκός¹⁴⁷ και Ιωάννινα¹⁴⁸) όσο και του 2^{ου} γύρου παραχωρήσεων(Ιόνιο, Ν. Κρήτη και λοιπές χερσαίες περιοχές) το συμβατικό τύπο της σύμβασης μίσθωσης.

Σύμφωνα με το νόμο η σύμβαση μίσθωσης συνάπτεται αφενός μεταξύ της ΕΔΕΥ ΑΕ, η οποία ενεργεί για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου, ως εκμισθωτή (άρθρο 1 αριθ. 6), αφετέρου δε του ανάδοχου (μισθωτή) που είναι συνήθως κοινοπραξία εταιρειών.

Αντικείμενο της σύμβασης μίσθωσης είναι τα αποκλειστικά δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, συγκεκριμένα δε η παραχώρηση χρήσης και κάρπωσης του για το συμφωνημένο συμβατικά χρονικό διάστημα¹⁴⁹, έναντι ανταλλάγματος.¹⁵⁰ Το πλαίσιο για τη σύμβαση μίσθωσης, διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 2289/1995 όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 4001/2011 και του Προεδρικού Διατάγματος 127/1996, οι περισσότερες δε διατάξεις τους σχετικά με τους όρους

¹⁴⁵ Όπου εφεξής γίνεται μνεία διάταξης χωρίς αναφορά σε νόμο, πρόκειται για διάταξη του Ν. 2289/1995.

¹⁴⁶ Ν 4298/2014 (ΦΕΚ Α' 220/2014).

¹⁴⁷ Ν. 4299/2014 (ΦΕΚ Α' 221/2014).

¹⁴⁸ Ν. 4300/2014 (ΦΕΚ Α' 222/2014).

¹⁴⁹ Κοσμίδης Τ., «Συμβάσεις Παραχώρησης έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ. (επιμ.) *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 259.

¹⁵⁰ Κελεμένης Γ., Ζωγοπούλου Λ., «Μίσθωμα, Αποζημιώσεις και Λοιπά Ανταλλάγματα στη Σύμβαση Παραχώρησης Δικαιωμάτων Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ. (επιμ.), *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 290.

μίσθωσης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, αποτελούν διατάξεις αναγκαστικού δικαίου¹⁵¹.

Ο νόμος διακρίνει στις συμβάσεις δύο κύρια στάδια, το στάδιο ερευνών κατά πρώτον και το στάδιο εκμετάλλευσης ακολούθως, αν ο ανάδοχος αποφασίσει κατά τα κατωτέρω αναφερόμενα να εισέλθει σε αυτό.

Σύμφωνα με το Ν. 2289/1995 τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων αποτελούν στην πραγματικότητα δύο ξεχωριστά δικαιώματα τα οποία όμως χορηγούνται μαζί με τη σύναψη μιας σύμβασης. Το δικαίωμα της έρευνας αποτελείται από τις αναγκαίες πράξεις για την ανεύρεση των υδρογονανθράκων με κάθε πρόσφορη μέθοδο, συμπεριλαμβανομένης και της γεώτρησης¹⁵². Περιλαμβάνει γεωφυσικές έρευνες και ερευνητικές γεωτρήσεις.

Το δικαίωμα της εκμετάλλευσης αποτελείται από την εξόρυξη των υδρογονανθράκων και την επεξεργασία τους –εξαιρουμένης της διύλισής τους- με σκοπό την εμπορική εκμετάλλευση τους καθώς και των υποπροϊόντων τους, την αποθήκευση και μεταφορά τους για περαιτέρω διάθεση (άρ. 1 παρ. 4 και 5 Ν. 2289/1995).

Τα ανωτέρω δικαιώματα είναι αποκλειστικά(άρθρ. 2 παρ. 22 και 30 Ν. 2289/1995) και ακατάσχετα (άρθρ. 2 παρ. 15), και ο ανάδοχος είναι ο μόνος που έχει την εξουσία δυνάμει της σύμβασης να τα ασκεί, αποκλείοντας κάθε άλλο τρίτο μέρος συμπεριλαμβανομένου και του Δημοσίου (εξουσία *erga omnes*)¹⁵³. Τα δικαιώματα ασκούνται σε μία ή περισσότερες ενιαίες (γειτονικές) περιοχές, χερσαίες ή υπεράκτιες

¹⁵¹ Κοσμίδης Τ, «Συμβάσεις Παραχώρησης Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ. (επιμ.), *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 270.

¹⁵² John/Cook/Graham, *Hydrocarbon Exploration and Production*, 2^η έκδ., Amsterdam, Oxford, 2008, σελ. 19.

¹⁵³ Κοσμίδης Τ., «Συμβάσεις Παραχώρησης Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ. (επιμ.), *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 261.

(συμβατική περιοχή), η οποία μετέπειτα περιορίζεται στις περιοχές όπου έχουν ανευρεθεί εμπορικά εκμεταλλεύσιμοι υδρογονάνθρακες (άρθρ. 2 παρ. 11 και 12 Ν. 2289/1995).

Σε περίπτωση ανεύρεσης κοιτάσματος υδρογονανθράκων ο ανάδοχος αποφασίζει κυριαρχικώς, αν το κοιτάσμα που έχει ανακαλύψει είναι εμπορικώς εκμεταλλεύσιμο (άρθρο 5 παρ. 8 Ν 2289/1995). Η κρίση του ανάδοχου απαιτείται να είναι τεκμηριωμένη. Ο ανάδοχος υποβάλλει στην παραχωρούσα αρχή σχετικά στοιχεία, όπως αυτά εξειδικεύονται στα προεδρικά διατάγματα που προβλέπει ο νόμος ότι θα εκδοθούν. Πρόκειται για την εκτιμωμένη έκταση του κοιτάσματος, τα απολήψιμα αποθέματα, τα οποία πάντοτε υπολείπονται εκείνων που ευρίσκονται στο κοιτάσμα κ.λπ.

Ως προς τη χρονική διάρκεια του σταδίου ερευνών ο Έλληνας νομοθέτης πάντοτε κάνει διάκριση, μεταξύ χερσαίων και θαλασσίων περιοχών. Η τάση είναι να αυξάνεται ο χρόνος του σταδίου ερευνών. Ο Ν. 468/76 προέβλεπε τέσσερα έτη με δυνατότητα παράτασης για έρευνα σε υποθαλάσσιες περιοχές. Ο Ν 2289/1995 προβλέπει ως όριο τα έξι έτη για τις χερσαίες περιοχές και επτά για τις θαλάσσιες. Με την τελευταία τροποποίηση προβλέπεται ότι η διάρκεια του σταδίου ερευνών δεν μπορεί να υπερβεί τα επτά (7) έτη για χερσαίες περιοχές και τα οκτώ (8) για τις θαλάσσιες.

Η διάρκεια του σταδίου εκμετάλλευσης προβλέπεται κατ' αρχήν να διαρκεί είκοσι πέντε έτη, μπορεί δε κατ' εξαίρεση μετά από εισήγηση της ΕΔΕΥ ΑΕ και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 158παρ. 2 του Ν. 4001/2011(αποδεδειγμένη μη χρονική επάρκεια, επαναδιαπραγμάτευση και υπογραφή νέας σύμβασης) να παραταθεί έως και δύο πενταετίες.

5.3.2 Σύμβαση Διανομής και Κυπριακοί Υδρογονάνθρακες.

Στην περίπτωση της Κύπρου όπως προαναφέρθηκε ο Νόμος προκρίνει για την παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων τον τύπο της σύμβασης διανομής της παραγωγής (production sharing agreements), οι οποίες το πρώτον εφαρμόστηκαν στην Ινδονησία την δεκαετία του '70 από την εκεί κρατική εταιρία PERTAMINA¹⁵⁴.

Σύμφωνα με το νόμο η σύμβαση συνάπτεται ανάμεσα στην Κυπριακή Δημοκρατία και τον «φορέα», δηλαδή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ομάδα προσώπων μόνο του ή και με τη σύμπραξη της Δημοκρατίας σελ. 4,23 και σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες. (άρθρο 16παρ.1).

Όπως δηλώνει η ονομασία αυτού του τύπου της σύμβασης, ο κύριος του έργου έχει μεγαλύτερη ανάμειξη στην εκτέλεση της σύμβασης σε σύγκριση με τον τύπο σύμβασης «μίσθωσης». Στις συμβάσεις διανομής κύριος των υδρογονανθράκων καθίσταται ο εργοδότης (Δημοκρατία) από την εξόρυξή τους.

Η διαχείριση αυτών των δικαιωμάτων τα οποία αποτελούν κυριαρχικά δικαιώματα καθώς απορρέουν άμεσα από την κρατική κυριαρχία¹⁵⁵ ασκείται από την ίδια τη Δημοκρατία η οποία δύναται σύμφωνα με το άρθρο 14 περ.1,2,3 του Νόμου να παρέχει στους δικαιούχους το δικαίωμα άσκησης τους σύμφωνα και ανάλογα με τους όρους της χορηγηθείσας στον καθένα άδειας. Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ.1,2,3 προβλέπονται τρεις κατηγορίες αδειών:

A) Άδεια αναζήτησης.

B) Άδεια έρευνας υδρογονανθράκων.

¹⁵⁴ Βούσουρας Χ., «Συνοπτική Παρουσίαση των Κυριότερων Ρυθμίσεων των Συμβάσεων Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», *Δίκαιο Επιχειρήσεων & Εταιριών*, τομ. 10, τχ. 246, 2013, σελ. 50-66.

¹⁵⁵ ό.π.,

Γ) Άδεια εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων.

Αντικείμενο της άδειας αναζήτησης είναι το δικαίωμα αναζήτησης υδρογονανθράκων σε μία περιοχή και χορηγείται με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου που δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας¹⁵⁶. Στο στάδιο αυτό γίνεται εκτίμηση του πετρελαϊκού δυναμικού του νησιού με τον προσδιορισμό γεωλογικών δομών. Η συγκεκριμένη άδεια περιλαμβάνει βαρυτομετρικές, μαγνητικές και 2D/3D σεισμικές έρευνες (δεν περιλαμβάνει γεωτρήσεις). Χορηγείται για ένα χρόνο. Αντικείμενο της άδειας έρευνας υδρογονανθράκων είναι η έρευνα για τη ανακάλυψη κοιτασμάτων με οποιοδήποτε τρόπο ακόμη και με γεωτρήσεις. Περιλαμβάνει βαρυτομετρικές, μαγνητικές και 2D/3D σεισμικές έρευνες καθώς και ερευνητικές γεωτρήσεις. Χορηγείται με συμβόλαιο που συνάπτεται ανάμεσα στη Δημοκρατία και στον ανάδοχο(πετρελαϊκές εταιρείες) για διάρκεια τριών ετών με δυνατότητα δύο ανανεώσεων από δύο έτη κάθε φορά. Σε κάθε ανανέωση 25% της αδειοδοτούμενης περιοχής εκχωρείται (επιστρέφεται) στο κράτος¹⁵⁷.

Αντικείμενο της άδειας εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων είναι οι ενέργειες για την ανάπτυξη και παραγωγή υδρογονανθράκων ή τυχόν κατεργασία τους για να καταστούν εμπορεύσιμοι, η αποθήκευση και περαιτέρω φόρτωσή τους όχι όμως εργασίες διύλισης¹⁵⁸. Οι άδειες εκμετάλλευσης χορηγούνται σε πετρελαϊκές εταιρείες για χρονικό διάστημα μέχρι είκοσι πέντε έτη με συμβόλαιο που συνάπτεται ανάμεσα

¹⁵⁶ Κασίνης Σ., «Έρευνα Υδρογονανθράκων εντός της ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας – Νέες Προοπτικές», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο [http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/0/F35CAD9F4226E424C225771B00546F25/\\$file/presentation_I NE_05%20Nov.%202011.pdf](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/0/F35CAD9F4226E424C225771B00546F25/$file/presentation_I NE_05%20Nov.%202011.pdf)

¹⁵⁷ Κασίνης Σ., «Έρευνα Υδρογονανθράκων εντός της ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας – Νέες Προοπτικές», ΥΕΕΒΤ, διαθέσιμο στο [http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/0/F35CAD9F4226E424C225771B00546F25/\\$file/presentation_I NE_05%20Nov.%202011.pdf](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/0/F35CAD9F4226E424C225771B00546F25/$file/presentation_I NE_05%20Nov.%202011.pdf)

¹⁵⁸ ό.π.,.

στη Δημοκρατία και στον ανάδοχο. - Υπάρχει δυνατότητα μιας ανανέωσης διάρκειας δέκα ετών¹⁵⁹.

Είναι αξιοσημείωτο ότι πουθενά στο Νόμο δεν αναφέρεται ο όρος «παραχώρηση» δικαιωμάτων.

5.3.3 Κυριότητα Υδρογονανθράκων.

Στη σύμβαση μίσθωσης που επέλεξε η Ελληνική Πολιτεία, ο ανάδοχος (παραχωρησιούχος) γίνεται κύριος των εξορυσσομένων υδρογονανθράκων (πρβλ. άρθρο 7 παρ. 12 αφενός και παρ. 13 αφετέρου του Ν 2289/1995), με την απόκτηση της νομής τους¹⁶⁰, εφόσον το μίσθωμα συμφωνήθηκε να καταβάλλεται σε χρήμα. Σε περίπτωση που ο εκμισθωτής επιλέξει το μίσθωμα να καταβάλλεται σε είδος, αυτός γίνεται από τη στιγμή της επιλογής συγκύριος επί της παραχθείσας ποσότητας των υδρογονανθράκων κατά το ποσοστό που αντιστοιχεί στο μίσθωμα (αρθρ. 7 παρ. 12 εδ2).

Στη σύμβαση μίσθωσης ο ανάδοχος (παραχωρησιούχος) φέρει τον οικονομικό κίνδυνο σε κάθε περίπτωση ακόμη και της τυχαίας καταστροφής των υδρογονανθράκων. Ο εκμισθωτής (δηλ. το Δημόσιο) απαιτεί το μίσθωμα ανεξαρτήτως αν έχουν πραγματοποιηθεί ή όχι κέρδη από τον ανάδοχο¹⁶¹.

Επιπλέον μπορεί να οφείλεται από το μισθωτή αντάλλαγμα υπογραφής της σύμβασης, αντάλλαγμα παραγωγής (production bonus) και στρεμματική αποζημίωση (surface fee)¹⁶².

¹⁵⁹ ό.π.,

¹⁶⁰ Machmud T., “The Indonesian Production Sharing Contract: An Investor’s Perspective”, τομ. 11, τχ. 4 The Hague, 2000, σελ. 37.

¹⁶¹ Κοσμίδης Τ., «Συμβάσεις Παραχώρησης Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ. (επιμ.), *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 261.

¹⁶² ό.π.,

Η επιλογή του συμβατικού τύπου της μίσθωσης εκ μέρους της Ελληνικής Πολιτείας προφανώς έχει να κάνει με την προσπάθεια του Δημοσίου να μην αναλάβει το κόστος του κινδύνου της τυχαίας καταστροφής των παραχθισομένων υδρογονανθράκων. Διότι το Ελληνικό Δημόσιο Επίσης δεν είναι άνευ σημασίας η διαπίστωση ότι οι τράπεζες χρηματοδοτούν ευχερέστερα την ανάπτυξη κοιτάσματος σε σύμβαση μίσθωσης σε σύγκριση με τη σύμβαση διανομής της παραγωγής.

Στη σύμβαση διανομής της παραγωγής που επέλεξε η Κυπριακή Δημοκρατία, κύριος των υδρογονανθράκων καθίσταται ο εργοδότης (Δημοκρατία) από την εξόρυξή τους. Ο εργολάβος αποκτά κυριότητα επί των υδρογονανθράκων που αντιστοιχούν στο μερίδιό του και εκείνων που αφορούν τις συμφωνημένες στο συμβόλαιο αναλογικού καταμερισμού δαπάνες Ο Εργολάβος φέρει αποκλειστικά σε κάθε περίπτωση τον οικονομικό κίνδυνο κυρίως όταν δεν ανακαλύφθηκε εμπορικά εκμεταλλεύσιμο κοίτασμα ή όταν η απόδοση της παραγωγής από κάποιο κοίτασμα είναι ανεπαρκής»¹⁶³.

5.3.4 Κοινοπραξίες Εταιριών και Συμβάσεις Παραχώρησης Υδρογονανθράκων.

Μετά την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάστηκε να αναμορφωθεί η διάταξη που αφορά τους αναδόχους των συμβάσεων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Ειδικότερα καθορίστηκε ότι ανάδοχοι δύνανται να είναι φυσικά και νομικά πρόσωπα είτε μόνα είτε περισσότερα, τα οποία συνιστούν κοινοπραξία υπό την προϋπόθεση ότι την εθνικότητα χώρας-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτης χώρας υπό τον όρο της αμοιβαιότητας¹⁶⁴. Η μέχρι τώρα εμπειρία δείχνει ότι σπάνια ο ανάδοχος είναι μόνον ένα πρόσωπο. Στην πράξη κοινοπρακτούν εταιρίες

¹⁶³ Cotula L, “Investment Contracts and Sustainable Development: How to Make Contracts for Fairer and More Sustainable Natural Resource Investments”, London, 2010, σελ. 26.

¹⁶⁴ Βούσουρας Χ., «Συνοπτική Παρουσίαση των Κυριότερων Ρυθμίσεων των Συμβάσεων Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», *Δίκαιο Επιχειρήσεων & Εταιριών*, τομ. 10, τχ. 246, 2013, σελ. 50-66.

που είναι εξειδικευμένες σε διαφορετικούς τομείς πετρελαϊκών εργασιών, π.χ. εταιρίες γεωλογικές με εταιρίες πετρελαϊκών εγκαταστάσεων. Ανεξαρτήτως αυτών προβλέπεται ρητώς διαδικασία απαγόρευσης συμμετοχής σε σύμβαση έρευνας ή ακόμη και αναζήτησης σε «πρόσωπο που ελέγχεται ουσιαστικά από τρίτη χώρα ή από υπηκόους τρίτης χώρας ή σε κοινοπραξία στην οποία συμμετέχει τέτοιο πρόσωπο, για λόγους εθνικής ασφαλείας»¹⁶⁵.

Ανάλογες ρυθμίσεις προβλέπονται και στο Ν. 4 (Ι) 2007 της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπου «φορέας» σημαίνει κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ομάδα προσώπων, που ζητεί η ενδέχεται να ζητεί ή κατέχει άδεια. Οι ανάδοχοι επίσης θα είναι κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτης χώρας υπό τον όρο της αμοιβαιότητας. Ο Κύπριος νομοθέτης μάλιστα θέλοντας να προλάβει καταστρατήγηση των διατάξεων του νόμου μέσω της διαδικασίας μεταβίβασης ή εκχώρησης δικαιωμάτων στο άρθρο 28 προβλέπει ρητά ότι κανένας φορέας στον οποίο έχει χορηγηθεί άδεια δεν μπορεί να περιέλθει στον έλεγχο τρίτης χώρας χωρίς προηγούμενη έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου.

5.3.5 Μεταβίβαση των Δικαιωμάτων των Συμβάσεων Παραχώρησης Υδρογονανθράκων σε Ελλάδα και Κύπρο.

Όπως προαναφέρθηκε στην καθιερωμένη πρακτική στις συμβάσεις παραχώρησης δικαιωμάτων υδρογονανθράκων, είναι σύνηθες να εμφανίζονται κοινοπραξίες εταιριών ως ανάδοχοι. Το ερώτημα που τίθεται είναι αν τα μέλη της κοινοπραξίας μπορούν να μεταβιβάσουν το μερίδιό τους και υπό ποιές προϋποθέσεις.

¹⁶⁵ ό.,π.

Ελλάδα: Σύμφωνα με το άρθρο 160 παρ.1 του Ν 4001/2011¹⁶⁶ που τροποποίησε το Ν. 2289/1995, ο ανάδοχος έχει κατ' αρχήν το δικαίωμα να μεταβιβάζει σε ανεξάρτητο τρίτο, δηλ. κάθε άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο που δεν είναι «συγγενής επιχείρηση», όπως αυτή ορίζεται στον νόμο (Βλ. άρθρο 1 παρ. 9 και 10 Ν 2289/1995), τα δικαιώματά του και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις του, όπως αυτά απορρέουν από τη σύμβαση παραχώρησης (μίσθωσης) που έχει συνάψει με το Ελληνικό Δημόσιο «εν όλω ή κατά ποσοστό», κατ' αντιδιαστολή δεν επιτρέπεται η μεταβίβαση ορισμένων δικαιωμάτων (π.χ. δικαίωμα διενέργειας γεώτρησης)¹⁶⁷. Η παραπάνω μεταβίβαση απαιτεί να συντρέχουν σωρευτικά : 1) έγγραφη συναίνεση του εκμισθωτή και 2) έγκριση από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Στη σύμβαση μίσθωσης ο εκμισθωτής σύμφωνα με την περ.2 της παρ. 1 του άρθρου 160Ν.4001/2011 μπορεί να αρνηθεί να συναινέσει, αν υπάρχουν ερωτήματα περί την τεχνική επάρκεια ή τις οικονομικές δυνατότητες του εκδοχέως, αν αυτός ελέγχεται ουσιαστικά από τρίτη χώρα, κ.λ.π.¹⁶⁸. Επιπλέον ο εκμισθωτής στο πλαίσιο της διατύπωσης του νόμου «... μπορεί να θέσει οποιουσδήποτε όρους στον ανάδοχο για τη διασφάλιση των ιδίων συμφερόντων» μπορεί π.χ. να απαιτήσει ως απαραίτητο όρο την εις ολόκληρον ευθύνη εκχωρητή και εκδοχέως. Επίσης στο ίδιο άρθρο προβλέπεται ότι το Δημόσιο έχει δικαίωμα «πρώτης προτίμησης» αν η μεταβίβαση γίνεται προς άλλο μέλος της κοινοπραξίας.

Περαιτέρω γίνεται διάκριση, αν η μεταβίβαση γίνεται σε συγγενή επιχείρηση του μεταβιβάζοντος ή προς έτερο μέλος της κοινοπραξίας και όχι σε ανεξάρτητο τρίτο.

¹⁶⁶Υπουργείο Ενέργειας, Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής προσβάσιμο στη διεύθυνση <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=L5205Wk6kHQ%3d&tabid=765&language=el-GR>

¹⁶⁷ Βούσουρας Χ., «Συνοπτική Παρουσίαση των Κυριότερων Ρυθμίσεων των Συμβάσεων Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», *Δίκαιο Επιχειρήσεων & Εταιριών*, τομ. 10, τχ. 246, 2013, σελ. 50-66.

¹⁶⁸ ό.π.

Στην πρώτη περίπτωση η μεταβίβαση εν όλω ή ποσοστού των συμβατικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από τη σύμβαση μίσθωσης, απαιτεί εκτός από την έγγραφη συναίνεση του εκμισθωτή και την έγκριση από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και τον πρόσθετο όρο της εις ολόκληρον ευθύνης του ανάδοχου που μεταβιβάζει και του αποκτώντα έναντι του εκμισθωτή.

Στη δεύτερη περίπτωση αν δηλαδή ο ανάδοχος είναι κοινοπραξία φυσικών ή νομικών προσώπων, η διαδικασία είναι απλούστερη σε σχέση με τα ανωτέρω, αφού κάθε μέλος της κοινοπραξίας έχει το δικαίωμα να μεταβιβάζει σε άλλο μέλος, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, όπως καθορίζονται στη σύμβαση μίσθωσης είτε σα σύνολο είτε κατά ποσοστό ύστερα από έγγραφη συναίνεση του εκμισθωτή και έγκριση από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Ο νεώτερος νομοθέτης επίσης προνόησε να μεριμνήσει για να δύναται το Δημόσιο να απαιτήσει δικαίωμα «πρώτης προτίμησης» (άρθρο 160 παρ. 1 Ν 4001/2011). Τέτοιες ρήτρες προτίμησης είναι συνήθεις στις συμφωνίες διαχείρισης της κοινοπραξίας (joint operating agreements), οι οποίες προνοούν αναλόγως για τα συμφέροντα των κοινοπρακτούντων μελών. Είναι λογικό και εϊθισται ο μεταβιβάζων τα δικαιώματά του Ανάδοχος κατά τεκμήριο να προτιμά να μεταβιβάσει στον συνεταίρο του(συγγενή επιχείρηση) ή στην κοινοπραξία παρά στο δημόσιο, επειδή με αυτά(τα πρόσωπα) πιθανόν να συνεργάζεται και σε άλλες περιοχές τρίτων χωρών. Εξάλλου είναι συνηθισμένο στην πετρελαϊκή πρακτική, ο μεταβιβάζων Ανάδοχος μαζί με το μερίδιό του στην Ελλάδα να συμμεταβιβάζει και δικαιώματα σε άλλα κοιτάσματα εκτός Ελλάδος, με σκοπό π.χ. να χρηματοδοτήσει έρευνες ή κυρίως ανάπτυξη σε περιοχές που έχουν ενδείξεις μεγαλύτερης κερδοφορίας. Στις ανωτέρω μεταβιβάσεις τίθεται το ερώτημα ποιος είναι αρμόδιος να εκτιμήσει την αξία του

μεταβιβαζομένου μεριδίου. Ενδεχομένως θα μπορούσε να νομοθετηθεί κάποιος μηχανισμός ορισμού ανεξαρτήτου τρίτου ως εμπειρογνώμονος, ο οποίος σε περίπτωση εμπλοκής θα καλείται να εκτιμήσει την αξία του μεταβιβαζομένου μεριδίου. Ένας τέτοιος εμπειρογνώμων θα μπορούσε να είναι ένα ανεξάρτητο πετρελαϊκό ινστιτούτο¹⁶⁹.

Σύμφωνα με ρητή διατύπωση του νόμου για τη μεταβίβαση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων της σύμβασης μίσθωσης είτε αυτή λαμβάνει χώρα στην Ελλάδα είτε στην αλλοδαπή απαιτείται συμβολαιογραφικό έγγραφο, το οποίο θεωρούμε ότι ο νομοθέτης το απαιτεί ως συστατικό τύπο.

Τέλος μπορούμε να επισημάνουμε ότι τόσο στον αρχικό Ν 468/1976 όσο και στους Ν 2289/1995 και 4001/2011, δεν υπάρχει νομοθετική ρύθμιση για την περίπτωση ενεχυρίασης των δικαιωμάτων του αναδόχου. Κατά συνέπεια μπορούμε να συμπεράνουμε ότι επί ενεχυρίασεως εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις περί μεταβίβασης¹⁷⁰.

Κύπρος: Σύμφωνα με το άρθρο 27 του Νόμου οποιoσδήποτε αδειούχος επιθυμεί να μεταβιβάσει την άδεια του ή εκχωρήσει δικαιώματα που πηγάζουν από την άδεια του σε άλλο φορέα, δύναται να το κάνει αφού υποβάλλει σχετική αίτηση στον Υπουργό και ακολούθως λάβει έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο. Από τη διατύπωση του Νόμου κατ' αντιδιαστολή συνάγεται ότι κατ' αρχήν επιτρέπεται η μεταβίβαση (εκχώρηση) όχι μόνο του συνόλου ή ποσοστού των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων της σύμβασης διανομής αλλά και επιμέρους συγκεκριμένων δικαιωμάτων που πηγάζουν από την άδεια πχ. δικαίωμα γεώτρησης. Το Υπουργικό

¹⁶⁹ Βούσουρας Χ., «Συνοπτική Παρουσίαση των Κυριότερων Ρυθμίσεων των Συμβάσεων Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», *Δίκαιο Επιχειρήσεων & Εταιριών*, τομ. 10, τχ. 246, 2013, σελ. 50-66.

¹⁷⁰ ό.π.,

Συμβούλιο μπορεί να θέσει οποιουσδήποτε όρους θεωρεί αναγκαίους για την απρόσκοπτη συνέχεια των διαδικασιών έρευνας και εκμετάλλευσης από τον νέο φορέα μέσα στο αυστηρά καθορισμένο πλαίσιο των όρων που πηγάζουν από την άδεια. Το νομικό πλαίσιο καθορίζει αυστηρά και τα επιμέρους ζητήματα τα οποία κάθε εταιρία και κατά συνέπεια και ο νέος ανάδοχος ή εκδοχέας είναι υπόχρεα να ακολουθεί όπως ασφάλεια στην εργασία, κατάλληλα μηχανήματα και λειτουργικά σύμφωνα με τη διεθνή πετρελαϊκή βιομηχανία, διασφάλιση των δραστηριοτήτων για υδρογονάνθρακες με περιβαλλοντικά αποδεκτό και ασφαλή τρόπο σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία καθώς και οι δραστηριότητες πρέπει να γίνονται με βάση τα διεθνή πρότυπα για αποφυγή ρύπων και στερεών στα ύδατα που δραστηριοποιούνται (Επίσημη Εφημερίδα ΚΔ, 51/2007).

Στο Ν. 4 (I)2007 ο νομοθέτης στην Κύπρο δεν έχει κάνει πρόβλεψη για αντίστοιχο δικαίωμα πρώτης προτίμησης του Δημοσίου ή απλοποίησης της διαδικασίας μεταβίβασης ή εκχώρησης σε περίπτωση συγγενούς επιχείρησης ή άλλου μέλους της κοινοπραξίας. Η διαδικασία και οι προϋποθέσεις είναι ίδιες ανεξάρτητα από το πρόσωπο και την ιδιότητα του νέου φορέα ή εκδοχέα.

Ο Κύριος νομοθέτης μάλιστα θέλοντας να αποτρέψει καταστρατήγηση των διατάξεων του νόμου μέσω της διαδικασίας μεταβίβασης ή εκχώρησης δικαιωμάτων, προβλέπει στο άρθρο 28 ότι κανένας φορέας στον οποίο έχει χορηγηθεί άδεια δεν μπορεί να περιέλθει στον έλεγχο τρίτης χώρας χωρίς προηγούμενη έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Συμπεράσματα

- Η σύμβαση μίσθωσης συνάπτεται αφενός μεταξύ της ΕΔΕΥ ΑΕ, η οποία ενεργεί για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου, ως εκμισθωτή (άρθρο 1 αριθ. 6), αφετέρου δε του ανάδοχου (μισθωτή) που είναι συνήθως κοινοπραξία εταιρειών.
- Το συμβόλαιο αναλογικού καταμερισμού συνάπτεται ανάμεσα στην Κυπριακή Δημοκρατία και τον «φορέα», δηλαδή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ομάδα προσώπων μόνο του ή και με τη σύμπραξη της Δημοκρατίας.
- Στη σύμβασης μίσθωσης το συμβατικό αντικείμενο συνίσταται στην παραχώρηση χρήσης και κάρπωσης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, για το συμφωνημένο συμβατικά χρονικό διάστημα¹⁷¹, έναντι του συμφωνημένου μισθώματος ως αντάλλαγμα.
- Στη σύμβασης διανομής της παραγωγής το συμβατικό αντικείμενο συνίσταται στην καταβολή εκ μέρους της Δημοκρατίας (εργοδότη) μέρος της παραχθείσας ποσότητας των υδρογονανθράκων ως αντάλλαγμα για την εκτέλεση του έργου από την πετρελαϊκή εταιρία ή κοινοπραξία (εργολάβος).
- Τόσο η σύμβαση μίσθωσης όσο και η σύμβαση διανομής της παραγωγής διέπονται από τη γενική αρχή της διατήρησης της κυριαρχίας του Δημοσίου επί των υδρογονανθράκων. Το παραχωρούμενο στον ανάδοχο συμβατικό

¹⁷¹ Κοσμίδης Τ. «Συμβάσεις Παραχώρησης Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρης Ν, Κοσμίδης Τ. (επιμ.), *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 259.

δικαίωμα δεν ταυτίζεται και δεν πρέπει να συγχέεται με το δημοσίου δικαίου δικαίωμα του κράτους.¹⁷²

- Και στις χώρες προβλέπονται οι άδειες αναζήτησης, οι οποίες δεν παρέχουν αποκλειστικά δικαιώματα.
- Στην Ελλάδα ο Ν 4001/2011 (άρθρ 156 παρ. 1) τις έχει δώσει οικονομική διάσταση, δύναται δηλαδή ο κάτοχος της άδειας αναζήτησης να εμπορεύεται το προϊόν της έρευνάς του¹⁷³. Τα σχετικά δικαιώματα παραχωρούνται με απόφαση της ΕΔΕΥ ΑΕ.
- Για το αντίστοιχο θέμα δεν υπάρχει ρητή πρόβλεψη στο Ν. (Ι) 2007 αλλά από το πνεύμα του Νόμου συνάγεται ότι κατ'αρχήν επιτρέπεται το αντίστοιχο δικαίωμα πώλησης, πάντα όμως με την προηγούμενη έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τα σχετικά δικαιώματα παραχωρούνται με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.
- Τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης τόσο στη σύμβαση μίσθωσης (Ελλάδα) όσο και στη σύμβαση διανομής της παραγωγής (Κύπρος) είναι αποκλειστικά και ακατάσχετα.
- Ο ανάδοχος είναι ο μόνος που έχει την εξουσία δυνάμει της σύμβασης να τα ασκεί, αποκλείοντας κάθε άλλο τρίτο μέρος συμπεριλαμβανομένου και του Δημοσίου (εξουσία *erga omnes*).
- Στις συμβάσεις έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων είτε αυτές γίνονται με το συμβατικό τύπο της μίσθωσης (Ελλάδα) είτε με το συμβατικό τύπο της διανομής της παραγωγής (Κύπρος), ο ανάδοχος αποφασίζει

¹⁷² Κοσμίδης Τ, «Συμβάσεις Παραχώρησης Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων», στο Φαραντούρη Ν., Κοσμίδης Τ. επιμ. *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 259.

¹⁷³ Βούσουρας Χ., «Συνοπτική Παρουσίαση των Κυριότερων Ρυθμίσεων των Συμβάσεων Έρευνας και Εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων», *Δίκαιο Επιχειρήσεων & Εταιριών*, τομ. 10, τχ. 246, 2013, σελ 50-66.

κυριαρχικώς, αν το κοίτασμα που έχει ανακαλυφθεί είναι εμπορικά εκμεταλλεύσιμο.

- Στις συμβάσεις μίσθωσης της Ελληνικής Πολιτείας προβλέπονται δύο στάδια: των ερευνών και της εκμετάλλευσης. Υπάρχει νομοθετική πρόβλεψη για χερσαίες και θαλάσσιες περιοχές. Η διάρκεια του σταδίου ερευνών δεν μπορεί να υπερβεί τα επτά (7) έτη για χερσαίες περιοχές και τα οκτώ(8) για τις θαλάσσιες .
- Η διάρκεια του σταδίου εκμετάλλευσης προβλέπεται κατ' αρχήν να διαρκεί είκοσι πέντε έτη, μπορεί δε υπό προϋποθέσεις να παραταθεί έως και δύο πενταετίες.
- Στις συμβάσεις διανομής της παραγωγής της Κυπριακής Δημοκρατίας κατ' αρχήν δε γίνεται διάκριση στο νόμο για χερσαίες ή θαλάσσιες περιοχές. Η άδεια έρευνας χορηγείται για αρχική περίοδο που δεν υπερβαίνει τα τρία (3) έτη με δυνατότητα ανανέωσης για δύο περιόδους, διάρκειας της καθεμιάς δύο ετών. Η διάρκεια του σταδίου εκμετάλλευσης προβλέπεται κατ' αρχήν να διαρκεί είκοσι πέντε έτη. Υπάρχει δυνατότητα μιας ανανέωσης διάρκειας δέκα ετών.
- Και στις δύο συμβάσεις σε κάθε ανανέωση ποσοστό 25% της αδειοδοτούμενης περιοχής εκχωρείται (επιστρέφεται) στο κράτος.
- Στην Ελλάδα η αύξηση της χρονικής διάρκειας του σταδίου ερευνών δικαιολογείται για τις χερσαίες περιοχές λόγω παραχώρηση μεγάλων ερευνητικών περιοχών, προκειμένου να αυξηθούν οι πιθανότητες ανακάλυψης εμπορικώς εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος, για δε τις θαλάσσιες περιοχές λόγω δυνατότητας έρευνας σε βάθος μεγαλύτερο των 200 μέτρων.

- Στην Κύπρο η μικρότερη χρονική διάρκεια του σταδίου ερευνών υδρογονανθράκων που προβλέπει ο νομοθέτης κάνει τη διαδικασία πιο γρήγορη και αποτελεσματική.
- Και στις δύο χώρες η πρόβλεψη της εικοσιπενταετίας για την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων συμβαδίζει με την διεθνή πρακτική.
- Στη σύμβαση μίσθωσης που επέλεξε η Ελληνική Πολιτεία, ο ανάδοχος (παραχωρησιούχος) γίνεται κύριος των εξορυσσομένων υδρογονανθράκων, με την απόκτηση της νομής τους¹⁷⁴, εφόσον το μίσθωμα συμφωνήθηκε να καταβληθεί σε χρήμα.
- Στη σύμβαση διανομής της παραγωγής που επέλεξε η Κυπριακή Δημοκρατία, κύριος των υδρογονανθράκων καθίσταται ο εργοδότης (Δημοκρατία) από την εξόρυξή τους.
- Στη σύμβαση μίσθωσης (Ελλάδα) ο ανάδοχος (παραχωρησιούχος) φέρει τον οικονομικό κίνδυνο σε κάθε περίπτωση ακόμη και της τυχαίας καταστροφής των υδρογονανθράκων.
- Στη σύμβαση διανομής (Κύπρος) ο εργολάβος φέρει αποκλειστικά σε κάθε περίπτωση τον οικονομικό κίνδυνο κυρίως όταν δεν ανακαλύφθηκε εμπορικά εκμεταλλεύσιμο κοίτασμα ή όταν η απόδοση της παραγωγής από κάποιο κοίτασμα είναι ανεπαρκής.
- Τόσο στη Ελλάδα όσο και στην Κύπρο, ανάδοχοι στις συμβάσεις παραχώρησης υδρογονανθράκων, είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ομάδα προσώπων, συνήθως δε στην πράξη πετρελαϊκές εταιρείες εξειδικευμένες σε διαφορετικούς τομείς της βιομηχανίας πετρελαίου που συμμετέχουν υπό τη μορφή κοινοπραξίας, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν την

¹⁷⁴ Machmud, The Indonesian Production Sharing Contract: An Investor' s Perspective, The Hague 2000, σελ. 37.

εθνικότητα κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτης χώρας υπό τον όρο της αμοιβαιότητας.

- Στην Ελλάδα ο ανάδοχος έχει κατ' αρχήν το δικαίωμα να μεταβιβάζει σε ανεξάρτητο τρίτο, συγγενής επιχείρηση ή μέλος κοινοπραξίας, τα δικαιώματά του και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις του, όπως αυτά απορρέουν από τη σύμβαση παραχώρησης (μίσθωσης) που έχει συνάψει με το Ελληνικό Δημόσιο μόνο «εν όλω ή κατά ποσοστό», υπό την προϋπόθεση να συντρέχουν σωρευτικά : 1) έγγραφη συναίνεση του εκμισθωτή και 2) έγκριση από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Κατ' αντιδιαστολή δεν επιτρέπεται η μεταβίβαση ορισμένων δικαιωμάτων (π.χ. δικαίωμα διενέργειας γεώτρησης).
- Αν η μεταβίβαση εν όλω ή ποσοστού των συμβατικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από τη σύμβαση μίσθωσης γίνεται σε συγγενή επιχείρηση του Ανάδοχου, απαιτείται επιπρόσθετα (εκτός από την έγγραφη συναίνεση του εκμισθωτή και την έγκριση από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής) και ο πρόσθετος όρος της εις ολόκληρον ευθύνης του ανάδοχου που μεταβιβάζει και του αποκτώντα έναντι του εκμισθωτή.
- Ο Έλληνας νομοθέτης επίσης προνόησε σε όλες τις περιπτώσεις μεταβίβασης δικαιωμάτων και υποχρεώσεων της σύμβασης μίσθωσης υδρογονανθράκων τη δυνατότητα να απαιτήσει δικαίωμα «πρώτης προτίμησης» (άρθρο 160 παρ. 1 Ν 4001/2011).
- Για τη μεταβίβαση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων της σύμβασης μίσθωσης είτε αυτή λαμβάνει χώρα στην Ελλάδα είτε στην αλλοδαπή

απαιτείται συμβολαιογραφικό έγγραφο, το οποίο θεωρούμε ότι ο νομοθέτης το απαιτεί ως συστατικό τύπο.

- Στο Ν. 4001/2011 δεν υπάρχει νομοθετική ρύθμιση για την περίπτωση ενεχυρίασης των δικαιωμάτων του αναδόχου. Κατά συνέπεια μπορούμε να συμπεράνουμε ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων μεταβίβασης.
- Στην Κύπρο σύμφωνα με το άρθρο 27 του Νόμου οποιοσδήποτε αδειούχος δύναται να μεταβιβάσει την άδεια του ή εκχωρήσει δικαιώματα που πηγάζουν από αυτήν σε άλλο φορέα, είτε σα σύνολο είτε κατά ποσοστό είτε όπως συνάγεται κατ' αντιδιαστολή και επιμέρους συγκεκριμένων δικαιωμάτων που πηγάζουν από την άδεια πχ. δικαίωμα γεώτρησης. Απαραίτητη προϋπόθεση η υποβολή σχετικής αίτησης στον Υπουργό και έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου.
- Δεν απαιτείται συμβολαιογραφική πράξη.
- Δεν προβλέπεται νομοθετική ρύθμιση της δυνατότητας του Δημοσίου να ασκήσει δικαίωμα προτίμησης.
- Και στις δύο χώρες η μεταβίβαση επιτρέπεται υπό όρους και δεν δίδεται εφόσον θίγεται η εθνική ασφάλεια.
- Στην Ελλάδα ο νόμος προβλέπει ρητώς ότι ο ανάδοχος υπόκειται σε ειδικό φόρο εισοδήματος με συντελεστή είκοσι τοις εκατόν, καθώς και σε περιφερειακό φόρο με συντελεστή πέντε τοις εκατόν «χωρίς καμία πρόσθετη τακτική ή έκτακτη εισφορά, τέλος ή άλλη επιβάρυνση οποιασδήποτε φύσεως υπέρ του Δημοσίου ή οποιουδήποτε τρίτου».
- Στην Κύπρο η φορολόγηση της εταιρείας θεωρείται ότι περιλαμβάνεται στο μερίδιο της Δημοκρατίας στα κέρδη. Συνεπώς, όπως αναφέρεται στο

συμβόλαιο, "οι υδρογονάνθρακες που θα διατεθούν από την εταιρεία πρέπει να θεωρούνται απαλλαγμένοι εταιρικού φόρου".

5.3.6 Κρατική διαχείριση και Επιχειρηματικό Περιβάλλον στον Τομέα Συμβάσεων Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων.

Ο τομέας στο οποίο οι δύο χώρες, Ελλάδα και Κύπρος, αποκλίνουν σημαντικά στον πεδίο έρευνας και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων είναι η κρατική διαχείριση. Οι κυριότερες αδυναμίες του τομέα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα θα μπορούσε να λεχθεί ότι εντοπίζονται στην αναποτελεσματικότητα του κρατικού μηχανισμού διαχείρισης, με χαρακτηριστικό τις καθυστερήσεις, το άσχημο επιχειρηματικό περιβάλλον (γραφειοκρατία, έλλειψη συντονισμού και οργάνωσης των δημόσιων υπηρεσιών αδιαφάνεια, διαφθορά, οικονομική κρίση κ.λπ.), την απουσία συγκεκριμένης και σταθερής πολιτικής εκ μέρους της ελληνικής πολιτείας για επενδύσεις στη χώρα μας, την έλλειψη οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών (ΑΟΖ) με τις γειτονικές χώρες (με εξαίρεση την Ιταλία) και τέλος στις χαμηλές τιμές πετρελαίου.

Ειδικότερα όπως προαναφέρθηκε μετά από δώδεκα έτη στασιμότητας στην Ελλάδα στον τομέα των υδρογονανθράκων, έγινε μια προσπάθεια επανεκκίνησης το 2011 με την ψήφιση του Ν. 4001/2011, ο οποίος τροποποίησε το βασικό νόμο περί υδρογονανθράκων. Με το νέο νόμο δόθηκαν ιδιαίτερα κίνητρα για επενδύσεις και προσέλκυση πετρελαϊκών εταιρειών και ακολούθησαν τρεις διαγωνισμοί: Ο πρώτος διαγωνισμός έγινε με τις διαδικασίες ανοικτής πρόσκλησης (opendoor) για τρεις χερσαίες περιοχές (Ιωάννινα, Κατάκολο, Δυτ. Πατραϊκός Κόλπος). Ο δεύτερος διαγωνισμός έγινε έπειτα από εκδήλωση ενδιαφέροντος εταιρείας για άλλες τρεις χερσαίες περιοχές (Αρτα-Πρέβεζα, Αιτωλοακαρνανία, ΒΔ Πελοπόννησος). Τέλος ο

τρίτος διαγωνισμός έλαβε χώρα κατόπιν διεθνούς προκήρυξης για 20 θαλάσσιες περιοχές (Ιόνιο Πέλαγος και νότια της Κρήτης).

Η ανάθεση των περιοχών του πρώτου διαγωνισμού έγινε στις δύο ελληνικές εταιρείες, ΕΛΠΕ και Energean Oil & Gas, με πολύ μεγάλες καθυστερήσεις. Η όλη διαδικασία από την έναρξη της τον Ιανουάριο του έτους 2012 (σχεδιασμός, προκήρυξη, λήψη και αξιολόγηση προσφορών, κατάρτιση, διαπραγμάτευση) μέχρι και τη λήξη της με την υπογραφή και κύρωση των σχετικών συμβάσεων έφτασαν τα τρία χρόνια. Ανάλογη τύχη και αντιμετώπιση είχαν και οι διαγωνισμοί που ακολούθησαν. Στην Ελλάδα δηλαδή ο ελάχιστος χρόνος που απαιτείται για την ολοκλήρωση ενός γύρου παραχωρήσεων είναι στην καλύτερη περίπτωση περίπου 2,5 έτη.

Αντίθετα στη Κύπρο οι διαγνωστικές διαδικασίες ξεκίνησαν μόλις το έτος 2002 με την έναρξη αρχικά προκαταρκτικών γεωλογικών ερευνών, διαμόρφωση και ολοκλήρωση της απαραίτητης νομοτεχνικής επεξεργασίας του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, την κήρυξη της ΑΟΖ (η οποία σε αντίθεση με την υφαλοκρηπίδα δεν υφίσταται αφ' εαυτού της) και φυσικά την σύναψη διμερών συμφωνιών με τις όμορες χώρες, Αίγυπτο, Ισραήλ και Συρία, για την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών.

Η διοργάνωση του πρώτου γύρου παραχωρήσεων έγινε το έτος το 2007 και εμφανίστηκε μόνο η ισραηλινή Delek. Το 2011 ανακοινώθηκε η ανακάλυψη του κοιτάσματος Αφροδίτη από την Αμερικανική Noble. Ακολούθησαν ακόμη δύο γύροι παραχωρήσεων και στη συνέχεια ο τρίτος, που ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο του 2016 με την ανακήρυξη ως επιλεγθεισών εταιρειών, μερικών από τις πλέον δυναμικές

πετρελαϊκές εταιρείες στον κόσμο, ήτοι της Αμερικανικής Exxon- Mobil, της Γαλλικής Total και της Ιταλικής ENI.

Στην Κύπρο λοιπόν από τη μέχρι τώρα πορεία της προκύπτει ότι η διάρκεια για την υλοποίηση των παραπάνω διαδικασιών και στους τρεις γύρους παραχωρήσεων, που πραγματοποίησε με επιτυχία δεν ξεπέρασε τους 12-14 μήνες.

Με το Ν. 4001/2011 και με σκοπό να ξεπεραστούν οι παθογένειες του Ελληνικού Δημοσίου και προκειμένου να υπάρξει αποτελεσματικότερη διαχείριση στον τομέα των υδρογονανθράκων, θεσμοθετήθηκε η ίδρυση της κρατικής ΕΔΕΥ ΑΕ (Ελληνική Διαχειριστική Εταιρία Υδρογονανθράκων). Από τη χρονική στιγμή της ίδρυσης της ΕΔΕΥ το 2011, πέρασαν δύομισι ολόκληρα χρόνια για να τοποθετηθεί το πρώτο διοικητικό συμβούλιο και έξι χρόνια για να αρχίσει η στελέχωσή της. Ο τρόπος λειτουργίας της ΕΔΕΥ λόγω της κατά τεκμήριο περιορισμένης θητείας των υπουργών εκπέμπει σήμα προσωρινότητας, πράγμα εκ διαμέτρου αντίθετο με το χρονικό διάστημα που απαιτούν οι επενδύσεις στον τομέα έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων που μπορεί να είναι μεγαλύτερο των 25 ετών.

Η Κύπρος με τη σειρά της έχει θεσμοθετήσει την κρατική εταιρεία υδρογονανθράκων Κύπρου (ΕΥΚ), η οποία έχει ενεργό ρόλο στην όλη διαδικασία έρευνας και παραχώρησης υδρογονανθράκων από τη στιγμή της έναρξης έως και το τελικό στάδιο και στην οποία συμμετέχουν ενεργά στελέχη από την παγκόσμια αγορά υδρογονανθράκων (Shell, BP, Statoil κ.ά.), γεγονός που εγγυάται συνέχεια και σταθερότητα στη χάραξη της ενεργειακής πολιτικής. Επιπλέον πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η Εταιρία Υδρογονανθράκων Κύπρου (ΕΥΚ) έχει διαφορετικό θεσμικό προσανατολισμό και ρόλο από την αντίστοιχη ελληνική ΕΔΕΥ ΑΕ. Ειδικότερα η ΕΥΚ αποτελεί τον τεχνικό και εμπορικό βραχίονα της Κύπρου, με

δικαίωμα συμμετοχής στην έρευνα και την παραγωγή Υ/Α, σε αντίθεση με την ΕΔΕΥ η οποία δεν έχει καμία από τις ανωτέρω αρμοδιότητες και ο ρόλος της περιορίζεται θεσμικά σε αδειοδοτικό και εποπτικό ρόλο. Στην Κύπρο αυτός ο αντίστοιχος ρόλος ασκείται από τη Διεύθυνση Υδρογονανθράκων του Υπουργείου Ενέργειας της Δημοκρατίας.

Η αποφασιστική στάση της Κύπρου στο θέμα της ΑΟΖ που εκφράστηκε με τις διαδοχικές οριοθετήσεις των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών (ΑΟΖ) της Δημοκρατίας με την Αίγυπτο, τον Λίβανο και το Ισραήλ, παρά την προκλητική και απειλητική στάση της Τουρκίας, είχε ως αποτέλεσμα να δραστηριοποιούνται σήμερα στην κυπριακή ΑΟΖ, πετρελαϊκές εταιρείες κολοσσοί, μεταξύ των οποίων η Αμερικανική Noble, οι Ισραηλινές Derek και Anver, η Γαλλική Total, η Ιταλική ENI, η Qatar Petroleum, η Κορεατική KOGAS και τελευταία η μεγαλύτερη παγκοσμίως πετρελαϊκή εταιρεία, η Αμερικανική Exxon-Mobil.

Στην Ελλάδα από την άλλη, η απουσία οριοθετήσεων των ΑΟΖ της χώρας μας με τις γείτονες χώρες (Τουρκία, Λιβύη, Αίγυπτο, Κύπρο και Αλβανία) και η φοβική της στάση αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην προσέλκυση πετρελαϊκών εταιριών και στην επιτυχία των διεθνών διαγωνισμών που προκηρύσσονται από την ελληνική Πολιτεία.

Συμπεράσματα

Η θετική εξέλιξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στον τομέα των συμβάσεων έρευνας και παραχώρησης υδρογονανθράκων δεν είναι τυχαία, αλλά αποτελεί το φυσικό επακόλουθο συστηματικής εργασίας και μεθοδικής διαπραγμάτευσης, σταθερής και ενιαίας πολιτικής από όλες τις κυβερνήσεις, που σχεδίασαν και πραγματοποίησαν βήμα προς βήμα, με επιμονή και υπομονή εκείνο το πολιτικό και επιχειρηματικό

περιβάλλον, που απαιτούν οι κανόνες της διεθνούς αγοράς και προσελκύουν το ενδιαφέρον των πετρελαϊκών εταιρειών.

Θλιβερή είναι η σύγκριση της Ελλάδας στους προαναφερόμενους τομείς. Η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση, οι διαφορετικές προσεγγίσεις της εκάστοτε κυβέρνησης στο θέμα των επενδύσεων, η απίστευτη γραφειοκρατία και καθυστέρηση, η έλλειψη δηλαδή σταθερού πολιτικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος, λειτουργούν αποτρεπτικά στην προσέλκυση επενδυτών.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι υδρογονάνθρακες είναι ενέργεια. Η ενέργεια είναι πολιτική. Δίνει δύναμη και επιρροή σε μία χώρα. Είναι χρήματα. Αποτελεί αδιαμφισβήτητα την «ατμομηχανή» της οικονομικής ανάπτυξης κάθε κράτους και της παγκόσμιας οικονομίας γενικότερα. Είναι δύναμη. Μπορεί να υλοποιεί έργα. Είναι γεωστρατηγική. Αποτελεί παράγοντα στρατηγικής σημασίας που εγγυάται την εθνική ασφάλεια και την πολιτική σταθερότητα των κρατών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Με την παρούσα μελέτη, που πραγματεύεται το θεσμό των Συμβάσεων παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, ως θεωρία και ως πράξη, στην ελληνική και κυπριακή έννομη τάξη και πραγματικότητα, προσπαθήσαμε να εστιάσουμε στο πώς και με ποιο τρόπο, δύναται αυτή η εξελιγμένη νομικά μορφή συμβάσεων να αποτελέσει εξαιρετική ευκαιρία για την Ελλάδα και την Κύπρο, τη δεδομένη χρονική συγκυρία της αυξανόμενης ενεργειακής ζήτησης ανά τον κόσμο σε συνάρτηση με την πολιτικοοικονομική αστάθεια που επικρατεί στις χώρες της Μέσης Ανατολής, που παραδοσιακά αποτελούν τους βασικούς ενεργειακούς προμηθευτές της Δύσης, να καταστούν από

τη μία πλευρά κύριοι δρώντες στην επίτευξη της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ και από την άλλη εγγυητές της εθνικής κυριαρχίας, της οικονομικής σταθερότητας και ευημερίας των πολιτών τους. Ταυτόχρονα προσπαθήσαμε να ερμηνεύσουμε πώς η κάθε χώρα αντιμετωπίζει τις ενεργειακές προκλήσεις και προσαρμόζει την πολιτική της και τη στρατηγική της στις διεθνείς απαιτήσεις και προκλήσεις των πετρελαϊκών κολοσσών, στα θέματα των συμβάσεων παραχώρησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, ώστε να αποτελέσουν μέσο άσκησης πίεσης για την οριοθέτηση των θαλασσιών συνόρων τους σε αμφισβητούμενες περιοχές, παράγοντα ισχύος ικανό ώστε να επαναπροσδιορίσει ένα κράτος το εθνικό του συμφέρον, παράγοντα δημιουργίας ασφάλειας, επιστημονικής εξειδικευμένης γνώσης, οικονομικής ευημερίας της πολιτείας και των πολιτών της κάθε χώρας και μέσο αναβάθμισης και επανατοποθέτησης τους στη διεθνή πολιτική και οικονομική σκακιέρα.

Και καταλήξαμε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Οι έρευνες πετρελαίου που πραγματοποιούνται με τις σχετικές συμβάσεις παραχώρησης είτε αναζήτησης είτε έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων συνδέονται αναμφίβολα με την άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων, ιδιαίτερα σε μη οριοθετημένες ή αμφισβητούμενες θαλάσσιες περιοχές και μπορεί να χρησιμοποιηθούν σε άσκηση πολιτικής κατοχύρωσης ή αμφισβήτησης κυριαρχικών δικαιωμάτων.
- Η Κύπρος από την ώρα που αποφάσισε την εμπλοκή της στις έρευνες υδρογονανθράκων στις αρχές του 2003, επέδειξε αποφασιστικότητα, τόλμη και σταθερή πολιτική γραμμή. Ασκώντας τα κυριαρχικά δικαιώματά της, με το να οριοθετήσει την ΑΟΖ της με τις γείτονες χώρες (Αίγυπτο, Λίβανο Ισραήλ) , κατάφερε να προσελκύσει εταιρείες τεράστιου οικονομικού βάθους

και τεχνογνωσίας στον τομέα των υδρογονανθράκων, οι οποίες δύνανται να δραστηριοποιηθούν εντός της Κυπριακής ΑΟΖ, για εντοπισμό υδρογονανθρακικών αποθεμάτων μέσω αυτής της ιδιαίτερης κατηγορίας συμβάσεων. Αυτό πρακτικά σημαίνει αναβάθμιση του ρόλου της ως στρατηγικού παίκτη στο ενεργειακό παιχνίδι, εξασφάλιση προστασίας απέναντι στις απειλητικές διαθέσεις της γείτονα χώρας, σημαντικά οικονομικά οφέλη και επιπρόσθετα επένδυση στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της μέσω διεξαγωγής ειδικά προσαρμοσμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης

- Αντίθετα η Ελλάδα μέχρι πρόσφατα εμφανίζεται διστακτική στο θέμα κήρυξης της ΑΟΖ. Κατά μία άποψη η Ελλάδα δεν έχει προβεί ακόμη στην θέσπιση ΑΟΖ διότι αφενός η ΑΟΖ της αλληλοεπικαλύπτεται με αυτήν της υφαλοκρηπίδας μέχρι τα 200ν.μ.αφετέρου δε η μέθοδος οριοθέτησης της ΑΟΖ ταυτίζεται με αυτήν της υφαλοκρηπίδας. Κατά αντίθετη άποψη η διαμόρφωση των κανόνων του διεθνούς δικαίου σχετικά με την ΑΟΖ είναι ευνοϊκή για την Ελλάδα διότι, αφενός μεν επιτρέπει την επέκταση της δικαιοδοσίας της ως κράτος ως προς το σύνολο των δραστηριοτήτων της, αφετέρου δε, η υιοθέτηση ΑΟΖ στο Αιγαίο θα εμπεδώσει την εθνική παρουσία της Ελλάδας στην ευαίσθητη περιοχή. Είναι ξεκάθαρο λοιπόν το συμφέρον της Ελλάδος να οριοθετήσει υφαλοκρηπίδα και αποκλειστική οικονομική ζώνη, για να προβεί σε εκμετάλλευση του ενεργειακού της πλούτου. Η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών είναι εκδήλωση κρατικής κυριαρχίας και είναι αυτή που θα δώσει το σημάδι της μακροχρόνιας σταθερότητας για προσέλκυση ενδιαφερομένων εταιριών.

- Στην Ελλάδα επιλέχθηκε για τις μέχρι τώρα συμβάσεις εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων η σύμβαση μίσθωσης, η οποία συνάπτεται αφενός μεταξύ της ΕΔΕΥ ΑΕ, η οποία ενεργεί για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου, ως εκμισθωτή (άρθρο 1 αριθ. 6), αφετέρου δε του ανάδοχου (μισθωτή) που είναι συνήθως κοινοπραξία εταιρειών.
- Στην Κύπρο προκρίθηκε το συμβόλαιο αναλογικού καταμερισμού, που συνάπτεται ανάμεσα στην Κυπριακή Δημοκρατία και τον «φορέα», δηλαδή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ομάδα προσώπων μόνο του ή και με τη σύμπραξη της Δημοκρατίας.
- Στη σύμβαση μίσθωσης που επέλεξε η Ελληνική Πολιτεία, ο ανάδοχος (παραχωρησιούχος) γίνεται κύριος των εξορυσσομένων υδρογονανθράκων, με την απόκτηση της νομής τους, εφόσον το μίσθωμα συμφωνήθηκε να καταβληθεί σε χρήμα.
- Στη σύμβαση διανομής της παραγωγής που επέλεξε η Κυπριακή Δημοκρατία, κύριος των υδρογονανθράκων καθίσταται ο εργοδότης (Δημοκρατία) από την εξόρυξή τους.
- Συγκρίνοντας το νομοθετικό πλαίσιο των δύο χωρών σε επιμέρους θέματα των συμβάσεως παραχώρησης και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων (διαδικασία, χρονική διάρκεια, μίσθωμα, αντάλλαγμα, bonus, φόρος κλπ) καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι στην Κύπρο ο νομοθέτης κάνει τη διαδικασία πιο γρήγορη, ευέλικτη και αποτελεσματική και περισσότερο προσοδοφόρα.
- Η θετική εξέλιξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στον τομέα των συμβάσεων έρευνας και παραχώρησης υδρογονανθράκων δεν είναι τυχαία, αλλά αποτελεί

το φυσικό επακόλουθο συστηματικής εργασίας και μεθοδικής διαπραγμάτευσης, σταθερής και ενιαίας πολιτικής από όλες τις κυβερνήσεις, που σχεδίασαν και πραγματοποίησαν βήμα προς βήμα, με επιμονή και υπομονή εκείνο το πολιτικό και επιχειρηματικό περιβάλλον, που απαιτούν οι κανόνες της διεθνούς αγοράς και προσελκύουν το ενδιαφέρον των πετρελαϊκών εταιρειών.

- Θλιβερή είναι η σύγκριση της Ελλάδας στους προαναφερόμενους τομείς. Η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση, οι διαφορετικές προσεγγίσεις της εκάστοτε κυβέρνησης στο θέμα των επενδύσεων, η απίστευτη γραφειοκρατία και καθυστέρηση, η έλλειψη δηλαδή σταθερού πολιτικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος, λειτουργούν αποτρεπτικά στην προσέλκυση επενδυτών.

Ο ενιαίος χώρος της Ελλάδος και της Κύπρου, συνιστά τη μοναδική γεωγραφική ζώνη της περιοχής, η οποία αποτελείται από δύο κρατικές οντότητες, οι οποίες αφενός έχουν ενταχθεί στους ευρωπαϊκούς θεσμούς και έχουν εγκολπώσει πλήρως το κοινοτικό κεκτημένο σχετικά με την ενεργειακή πολιτική, αφετέρου δε γεωστρατηγικά βρίσκονται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων και στο επίκεντρο των πλέον σημαντικότερων ενεργειακών διαδρόμων.

Η μικρή Κύπρος έχοντας αντιληφθεί έγκαιρα τα τεράστια, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, συγκριτικά πλεονεκτήματα και αξιοποιώντας στο έπακρο τις αναπτυξιακές της προοπτικές στον τομέα των υδρογονανθράκων, κατάφερε μέσω των συμβάσεων παραχώρησης και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, να αναδείξει εκείνες τις συμμαχίες που θα την οδηγήσουν στην ενδυνάμωση της κρατικής της υπόστασης, της εθνικής της κυριαρχίας, της οικονομικής και επιστημονικής ανάπτυξης και ευημερίας και γενικά στην εκπλήρωση των καλώς νοουμένων συμφερόντων της

Είναι καιρός για την Ελλάδα να εγκαταλείψει τα «φοβικά σύνδρομα» που τη διακατέχουν σε όλους τους τομείς και ακολουθώντας το παράδειγμα της Κύπρου, να σχεδιάσει και υλοποιήσει στον τομέα των υδρογονανθράκων, εκείνη την πολιτική και στρατηγική που θα της προσδώσει το στίγμα ενός ισχυρού παίκτη στη διεθνή κοινότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Charbonnel, J. D. (1978). *Principles et Applications du Droit Minier des Hydrocarbures*. *Paris J*, σ. 18.
- Chung, E. (1996). Petroleum Investment in Russian Federation-Russian Federation Federal Law No 225-FZ on Production Sharing Agreements. *Harvard International Journal*, σ. 551.
- Cotula, L. (2010). Investment Contracts and Sustainable development. How to make contracts for fairer and more sustainable natural resource investments. *Cambridge Magazine (Digital Edition)*, σ. 26.
- Energean. (2017). *Energean (Oil and Gas)*. Ανάκτηση από Ιστοσελίδα της Energean (Oil and Gas): <http://www.energean.com/wp-content/uploads/2016/06/Energean-Greece.pdf>
- Fatouros, A. A. (1962). Government Guarantees to Foreign Investors. *Columbia Law Review*, 63(3), σ. 163.
- Hellenic-Parliament. (2017). *Hellenic Parliament*. Ανάκτηση από Hellenic Parliament Website: <http://www.hellenicparliament.gr>
- Hewitt, T. (2010). An Asian Respective on Moden Oil and Gas Services Contracts. *Journal of Energy & Natural Resources*, σσ. 331-332.
- Jahn, F., Cook, M., & Graham, M. (2008). *Hydrocarbon Exploration and Production*. Amsterdam: Oxford.
- Johnson, D. (1994). *International Petroleum Fiscal Systems and Production Sharing Contacts*. Tusla: PennWell Publishing Company.
- Johnson, D. (2003). *International Exploration Economics, Risk and Contract Analysis*. Tusla: PennWell Publishing Company.
- Kosheri, A. E. (1975). Regime juridique dans le domaine petrolier. *Collected Courses of the Hague Academy of International Law* , σ. 240.
- Machmud, T. (2000). The Indonesian Production Sharing Contract: An Investor's Perspective. *The Hague*, σ. 37.
- Nordquist, M., & Nandan, S. (1982). *United Nations Convention on the Law of the Sea*. Virginia: Martinus Nijhoff. Ανάκτηση από https://books.google.com.cy/books?hl=en&lr=&id=wUz0nytrhekC&oi=fnd&pg=PR3&dq=United+Nations,+convention+Law+of+the+SEa&ots=8QoestCiaD&sig=ndICH_jQF0ASeSHRZmlk3MCHkKw&redir_esc=y#v=onepage&q=Article%2056&f=false
- Rouzaut, N. B., & Favennec, J. P. (2011). *Oil and Gas Exploration and Production, Reserves Costs, Contracts*. Paris: Technip.

Royihani, F. (n.d.). Concessi on Agreements. Survey and Future Trends at a Petrole et Gas Arave V. (105), σ. 306.

Saad, A. L. (1976). *Application de la Notion de Service Public en Matiere d' Explotation Petroliere*. Paris: These Paris.

Somarajah, M. (2010). *The International Law on Foreign Investment*. London: Cambridge.

Voria.gr. (2017). *Voria.gr*. Ανάκτηση από Ιστοσελίδα της Voria.gr:
<http://voria.gr/article/idrogonanthrakes-mpikan-i-ipografes-gia-tis-tris-chersees-perioches>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αποσπότης, Χ. (2017). *Energy Press*. Ανάκτηση από Energy Press Website:
<https://energypress.gr/news/poso-syntoma-mporei-na-yparxei-parahorisi-ereynas-ydrogonanthrakon-gia-ta-mplok-tis-kritis>
- Βούσουρας, Χ. (2013). Συνοπτική Παρουσίαση των Κυριότερων Ρυθμίσεων των Συμβάσεων Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων. Στο Χ. Βούσουρας, *Δίκαιο Επιχειρήσεων & Εταιριών* (10η εκδ., Τόμ. 246, σσ. 50-66). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Γεωργιάδης, Α., & Σταθόπουλος, Μ. (1978). *Αστικός Κώδικας - Γενικές Αρχές*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Γούναρης, Ε. (2011). *Καθημερινή*. Ανάκτηση από Καθημερινή website:
<http://www.kathimerini.gr/727239/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/politikes-ekmetalleyshs-twn-ydrogonan8rakwn>
- Δρουσιώτης, Μ. (2017). *Μακάριος Δρουσιώτης*. Ανάκτηση από Μακαρίου Δρουσιώτη website: <http://www.makarios.eu/cgi-bin/hweb?-A=4844&-V=makarios>
- Ήφαιστος, Π. (2014). *Ifestosedu*. Ανάκτηση από Ifestosedu website: www.ifestosedu.gr
- Καραγιαννακίδης, Ο. (1991). *Τα Δικαιώματα του Κράτους επι των Ενεργειακών Πηγών και η Άσκησή τους*. ΑΠΘ, Νομικής. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ. Ανάκτηση από <http://hdl.handle.net/10442/hedi/1613>
- Καρυώτης, Θ. (2011). *Ινφογνώμων Πολιτικά*. Ανάκτηση από Ινφογνώμων Πολιτικά website: http://infognomonpolitics.blogspot.gr/2011/10/blog-post_4331.html#
- Καρυώτης, Θ. (2011). Οι υδρογονάνθρακες και το δίκαιο της θάλασσας στην ανατολική Μεσόγειο: επιπτώσεις στην Κύπρο, την Ελλάδα και την Τουρκία. *Μεσογειακή τριμηνιαία*(22), σσ. 53-56.
- Καρυώτης, Θ. (2016). *Ο Φιλελεύθερος*. Ανάκτηση από Ο Φιλελεύθερος website:
<http://archive.philenews.com/el-gr/koinonia-anthropoi/443/293466/theodoros-karyotis-i-kypros-na-piesei-tin-ellada-na-anakiryxei-tin-aoz-tis>
- Κασίνης, Σ. (2011). *Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού*. Ανάκτηση από Ιστοσελίδα του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού:
[http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/0/F35CAD9F4226E424C225771B00546F25/\\$file/presentation_INE_05%20Nov.%202011.pdf](http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/0/F35CAD9F4226E424C225771B00546F25/$file/presentation_INE_05%20Nov.%202011.pdf)
- Κελεμένης, Γ., & Ζωγοπούλου, Λ. (2015). Μίσθωμα, Αποζημιώσεις και Λοιπά Ανταλλάγματα στη Σύμβαση Παραχώρησης Δικαιωμάτων Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων. Στο Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ.επιμ. *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Κοσμίδης, Τ. (2012). Οι Συμβάσεις Παραχώρησης Υδρογονανθράκων κατά το ν. 2289/1995 - Μια Πρώτη Προσέγγιση. *ΝοΒ*(60), σ. 796.

- Κοσμίδης, Τ. (2015). Οι Συμβάσεις Παραχώρησης Υδρογονοανθράκων κατά το ν. 2289/1995. Μια Πρώτη Προσέγγιση. Στο Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ. επιμ. *Δίκαιο Υδρογονοανθράκων* (σ. 796). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Λιάγγου, Χ. (2016). *Καθημερινή*. Ανάκτηση από Καθημερινή Website:
<http://www.kathimerini.gr/880996/article/oikonomia/epixeirhseis/se-total---elpe---edison-h-ereyna-gia-petrelaio-sto-oikopedo-2-sto-ionio>
- Λιάγγου, Χ. (2017). Ενεργειακό Σκάκι στην ΝΑ Μεσόγειο. *Καθημερινή*, 15-16. Ανάκτηση από Ιστοσελίδα της thinknews:
<http://www.kathimerini.gr/890772/article/epikairothta/kosmos/energeiako-skaki-sth-na-mesogeio>
- Νεοφύτου, Θ. (2017). *Mignatiou*. Ανάκτηση από Mignatiou website:
<http://mignatiou.com/2017/04/ipegrafi-to-simvoleo-gia-to-temachio-10-tis-kipriakis-aouz-me-exxonmobil-ke-qatar-petroleum/>
- Νικολάου, Κ. (2013). *Energy Press*. Ανάκτηση από Energy Press website:
<https://energypress.gr/news/dr-konstantinos-nikolaoy-ereyna-ydrogonanthrakon-stin-ellada-istoriko-kai-prooptikes>
- Νικολάου, Κ. (2016). *Liberal*. Ανάκτηση από Liberal website:
<http://www.liberal.gr/arthro/76167/apopsi/arthra/mporei-i-ellada-na-ginei-kupros-stous-udrogonanthrakes.html>
- Νόμος-2289/1995. (n.d.). *Hellenic Parliament*. Ανάκτηση από Hellenic Parliament website.
- Παπαδόπουλος, Μ. (2012). *Sigmalive*. Ανάκτηση από Sigmalive website:
<http://www.sigmalive.com/archive/simerini/politics/reportaz/480647#.dpuf>
- Παπαναστασίου, Θ. (2015). Η Προστασία των Επενδύσεων στον Τομέα των Υδρογονοανθράκων. Στο Φαραντούρης Ν., Κοσμίδης Τ. επιμ. *Δίκαιο Υδρογονοανθράκων* (σ. 349). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Παπαπολυβίου, Δ. (2017). *HuffPost*. Ανάκτηση από HuffPost website:
http://www.huffingtonpost.gr/dimitris-papapolyviou/_11075_b_15911318.html
- Σταμπόλης, Ν. (2016). *Energia*. Ανάκτηση από Energia Website:
http://www.energia.gr/article.asp?art_id=111915
- Στρατή, Α. (2015). Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και η Σημασία της για την Αναζήτηση, Έρευνα και Εκμετάλλευση Υδρογονοανθράκων. Στο Φαραντούρη Ν., Κοσμίδης Τ. επιμ. *Δίκαιο Υδρογονοανθράκων* (σ. 115). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Τσάλτας, Γρ. (2011). *Defense-Point*. Ανάκτηση από Defense-Point website:
<http://www.defence-point.gr/news/?p=9864>
- Υπουργείο-Ενέργειας-Εμπορίου-Βιομηχανίας-Τουρισμού. (2016). *Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού*. Ανάκτηση από Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού website:
http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlindex_gr/dmlindex_gr?OpenDocument

- Υπουργείο-Περιβάλλοντος-Ενέργειας. (2014). *Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας*.
Ανάκτηση από Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας website:
<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=875&language=el-GR>
- ΦΕΚ. (1976). Ν. 468/ΦΕΚ Α' 302. *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*.
- ΦΕΚ. (1995). Ν. 2289/ΦΕΚ Α'27. *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*.
- ΦΕΚ. (1995). Ν. 2321/ΦΕΚ Α' 136. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*,
4321-4832. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/diethneis-suntheke/nomos-2321-1995-phek-136-a-23-6-1995.html>
- ΦΕΚ. (2011). Ν. 2289/ΦΕΚ Α' 179. *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*(179). Ανάκτηση από
http://www.desmie.gr/uploads/media/Law4001_2011.pdf
- ΦΕΚ. (2012). ΦΕΚ/Β'76/2012. *Εφημερίς της Ελληνικής Κυβερνήσεως*. Ανάκτηση από
Taxheaven website: <https://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/437>
- ΦΕΚ. (2014). Ν. 4298/ΦΕΚ Α'220 - Ν. 4299/ΦΕΚ Α'221 - Ν. 4300/ΦΕΚ Α'222. *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*.